

PERSPECTIVA ESCOLAR 102

Publicació de «Rosa Sensat»

Febrer 1986

L'ESTATUT DEL PROFESSORAT

Un afer de tots els ensenyants

Tenim ja a les mans el «Documento para la elaboración del Estatuto del profesorado», elaborat per una comissió d'experts nomenada pel Ministeri d'Educació i Ciència.

Aquesta comissió ha redactat un ampli document dividit en els apartats següents: Introducció. Estructura del sistema educatiu. Relació de llocs de treball docents. Formació del professorat. Sistema de selecció i accés a la funció pública docent. Promoció professional. Mobilitat del professorat. Drets i deures. Mesures transitòries.

El document parteix de la realitat legal —i concreta— del moment actual, indica línies d'actuació a curt, mitjà i llarg termini per a possibilitar canvis dins l'escola, però queda englobat en uns marcs més generals que hauran d'anar dirigits, també, a l'obtenció de les transformacions necessàries de tot el sistema educatiu si volem que l'escola pública augmenti els seus nivells de qualitat, perquè sense una política global, els canvis parcials poden quedar desdibuixats.

De fet, el document presenta unes bases de caràcter obert, que constitueixen un punt de partida per a la negociació entre el Ministeri i els sectors afectats.

Els mestres tenim el dret, i alhora el deure inexcusable, de conèixer aquest document, de fer-ne una lectura lenta i objectivament apassionada, malgrat que aquestes dues paraules semblin contradictòries: no cal justificar la necessitat de l'objectivitat i, pel que fa a l'apassionament, ens resulta imprescindible, perquè quan es publiqui el text definitiu ens trobarem que s'haurà dissenyat ja el perfil del mestre dels propers anys. La passió, doncs, ens ha d'empènyer a vèncer vacil·lacions i mandres i a fer valer la nostra opinió.

Una opinió que en el cas dels mestres que participem en els Moviments de Renovació Pedagògica té més força perquè és fruit de la reflexió feta en comú, que parteix de la realitat de les escoles d'avui i, doncs, contrastada amb la feina de cada dia.

L'administració haurà d'articular, per tant, les vies necessàries per a possibilitar la participació d'aquests Moviments en aquest debat obert que planteja el document. Els mestres, per la nostra banda, ens hi juguem massa coses com per deixar que es decideixin sense nosaltres o per tenir-hi un paper tímid o purament expectant.

ELS GRIMM I EL ROMANTICISME ALEMANY

per **Jaume Centelles**
Montserrat Fusalba
del grup «Cocamba»

L'acollidora onada dels contes commou, encara, l'infant que ens acompanya.

«Vet aquí que una vegada...»
és el més meravellós de tots els
iníicis.

E. T. A. HOFFMANN

Ara fa dos-cents anys van néixer els Grimm. El nom dels dos germans, Ludwig Jakob (Hanau, 1785-Berlín, 1863) i Wilhelm Karl Grimm (Hanau, 1786-Berlín, 1859), ha estat lligat al món dels contes i s'ha tornat tan comú com populars els llibres que van publicar. La seva extensa difusió des de llavors ha fet tan quotidians els contes de Grimm que molta gent no sap, fins i tot, a quina època determinada situar-los, perquè les seves històries ens arriben i ens parlen d'una intemporalitat universal.

Així, la Blancaneu, Ton i Guida o la Ventafocs, ens arriben envoltats, aparentment, d'evidències perdudes en la nit del temps. I, vés a saber si, potser, no va ésser aquest el desig dels germans Grimm.

Aquesta mateixa universalitat dels seus reculls fa que molt sovint s'hagi isolat els dos germans dels seus coetanis i s'hagi separat la seva producció de les seves personalitats creatives i recercadores. Els Grimm no són aquestes figures un xic in-

fantils i somniadores que un bon dia, amb la finalitat d'esvaïr l'origen històric de les llegendes i rondalles populars, van agafar el gaiato i van fer camí pel seu país, aturant-se a les granges, molins i pobles, preguntant als vells com si fossin arqueòlegs a la recerca d'un tresor que ells ja llavors consideraven a les acaballes i satisfets d'escoltar de llavis de les velles contadores analfabetes històries que ells passivament transcrivien per tal que aquest patrimoni no es perdés. No eren això.

En l'època en què van recollir els seus contes treballaven a Kassel com a bibliotecaris. La seva dèria eren els temes relacionats amb la gramàtica, les antiguitats i la poesia. Immersos en aquestes inquietuds, Jakob Grimm va escriure llibres com la *Deutsche Grammatik* (Gramàtica alemanya) (1819-1837), o la *Deutsche Mythologie* (Mitologia alemanya) (1835), i també *Geschichte der deutschen Sprache* (Història de la llengua alemanya) (1848), i juntament amb el seu germà Wilhelm, altres obres com les *Deutsche Sagen* (Llegendes alemanyes) (1812-1814) o el seu diccionari, encara inacabat, *Deutsches Wörterbuch*.

Filòlegs i erudits, els Grimm van fer des del seu primer recull de contes, els *Kinder- und Hausmärchen* (Contes de la infància i de la llar) (1812) (la segona edició el 1815), una obra de creació inventant un llenguatge literari dels contes. Amb l'escriptura dels seus contes van ajuntar dos mons: els món dels nens i el món dels contes. Una infància inexplorada que fins llavors s'havia aguantat gràcies a l'expressió oral i a la transmissió familiar i que no havia tingut accés al text escrit.

Aquest va ser el gran encert dels Grimm, però no van ser els únics ni els primers. Cent quinze anys abans, el 1697, a França, en Charles Perrault havia publicat els seus *Contes de Fées* (Contes de Fades). Podríem apuntar que Perrault va ésser el precursor dels Grimm i, fins i tot, l'obra d'ambdós folkloristes presenta un seguit de suggestius paral·lelismes. A més el panorama queda prou clarit si considerem el tipus d'informadors que nodrien de narracions els Grimm. Així, per exemple, la major part dels contes meravellosos més coneguts els van ser narrats per una camperola, de nom Viehmännin, que havia arribat a la regió de Hesse (lloc per on es movien els Grimm) amb la seva família, provinents de França, juntament amb d'altres famílies que fugien el 1685 (quan Lluís XIV va suprimir l'Edicte de Nantes) de les persecucions a què eren sotmesos els calvinistes hugonots. Idèntiques circumstàncies envolten la figura d'una altra dona, de cognom Hassenpflug, que també va explicar als germans nombroses històries. Un altre informador era un militar anomenat Friedrich Krause, el qual, a canvi de robes gastades, també va aportar unes quantes històries de soldats. En aquest cas, sembla que tampoc no feia gaire que s'havia instal·lat a la regió.

Tots aquests indicis apunten en la direcció d'una hipòtesi que fa tremolar la concepció d'un substrat de contes purament germànic.

Als Grimm no se'ls ha de considerar com a dos folkloristes separats de la Història i de la seva època. Aquests dos personatges tenien uns lligams amb un moviment naixent a Alemanya, un moviment de redescobrim i exploració dels contes en el qual participaven altres escriptors alemanys. Treballant en un context històric i cultural molt particular, formen part d'un dels moviments més apassionants de la història del pensament occidental: el romanticisme alemany, el seu pensament i les seves expressions.

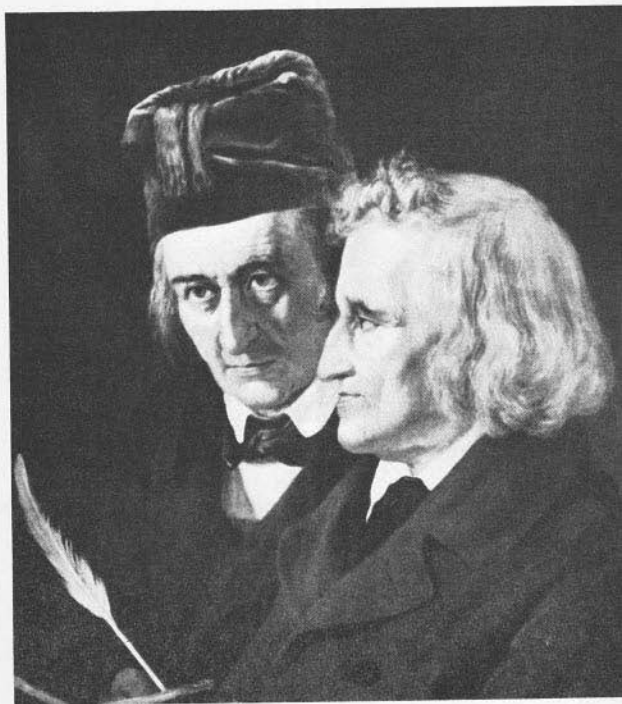
Autors com Achim d'Arnim, Ludwig Tieck, Clemens Brentano, poetes com Novalis, participen amb els Grimm d'aquest moviment que impulsa la recerca dels orígens, a les tradicions, al conte, entusiastes de les històries meravelloses que ajunten els enigmes de la infància amb els problemes més obscurs dels orígens, com si la pèrdua de tot això fos propera. Hi ha una aventura amistosa, nòmada, a la recerca

d'antigues llegendes, del passat ancestral, una recerca de respostes a preguntes vitals sobre l'amor, la ciència, la música, etc., i en mig d'aquest moviment l'impuls pels contes i el seu enfortiment semblava un signe de vitalitat i d'obertura al futur.

Però hi havia una diferència entre els Grimm i els seus amics. Així, mentre aquests darrers també anaven pels pobles recollint històries, després les refonien, recreaven o reinventaven i en canvi els Grimm transcrivien els contes de la manera més semblant que podien en un esforç considerable per ser fidels als seus informadors (ah!, si haguessin disposat de magnetòfon!). Aquesta era la principal diferència: d'una banda uns contes que tenen el seu origen en els temps més reculats i que així han estat escrits; de l'altra obres de recreació o invenció d'un autor concret.

Haurem de discernir, doncs, entre contes i contes i no traspassar la barrera que els separa. A un costat hem de situar els contes de Grimm, plens d'imatges fantàstiques que ens arriben sense origen pre-

Els germans Grimm. Per El. Jerichau-Baumann (Antics Museus Estatsals, Berlin-Dahlem).

La senyora Viehmännin.

cís i a l'altre costat les obres d'hàbils escriptors que s'apropien dels relats i hi buiden els seus fantasmes.

El desig dels uns i dels altres, però, és el mateix. Tots protegeixen, escolten i recullen les històries pensant en el valor de creació que tenen els contes que provenen, a onades, de l'altra banda de l'horitzó i que cal conservar. Aspirem a conservar i difondre aquestes narracions entre els nens, primers destinataris d'aquest món de saviesa popular, tot procurant ésser fidels als textos originals, cosa que, malauradament, nombroses editorials no respecten presentant-nos versions vergonyosament maltractades.

Els contes de Grimm, què són? Són narracions breus que tenen un final feliç, es diu sovint; històries meravelloses i fantàstiques mancades de referències històriques, geogràfiques i temporals («en aquell temps...») en què els herois es van movent al llarg d'un fil narratiu i unes proves que els van enfortint i canviant (econòmicament, socialment i, de vegades, psicològicament).

Aquesta definició, comunament acceptada, és probablement un xic rígida per a tots aquells que han recollit o explicat contes. Els grans contes d'en Jordi d'es Racó o d'en Verdaguer no corresponen sempre a aquest model precís ni tampoc un nombre gran dels contes que van recollir els Grimm. Els arquetips dels contes populars sempre són els mateixos: hi ha una posada en escena d'un heroi inicialment afectat d'alguna mancança social o econòmica que el fa trobar-se abandonat, perseguit, i que acabarà, després de superar les proves corresponents, per aconseguir «la felicitat», normalment associada a la riquesa, la reialesa o el matrimoni.

Colors, situacions, personatges, llocs extraordinaris, desfilen per davant nostre bo i provocant-nos inquietuds que finalment són vençudes. Els grans valors es reforcen i l'optimisme final supera l'anterior estat de neguit o ansietat. Tot acaba bé; el caçador arriba en el darrer moment; la mare dels cabridets fa la cirurgia miraculosa al llop, el príncep desitjat arriba en l'instants just, el dimoni és enganyat quan semblava que les ànimes eren de la seva possessió. Aquesta és una de les finalitats dels contes: exorcitzar les pors, vèncers els fantasmes.

Però també trobem que hi ha contes que no tenen aquest acabament feliç i en canvi s'han mantingut en el record, en la nostra memòria, especialment aquells pasatges més suggeridors.

I quan un autor, per arrodonir un conte, inclou un final feliç a una narració que no el tenia, es nota aquest retocament artificial i estrany. Per això els Grimm, fidels als seus informadors, deixen els contes tal com els van arribar i n'hi ha alguns amb finals inacabats, oberts, com si es tractés de records de somnis. En paraules de Wilhelm Grimm: «Aquests fragments que es troben en molts contes semblen fragments d'una pedra trencada que s'hagués dispersat sobre la gespa d'un jardí entremig de les flors; només els ulls més penetrants els poden descobrir». I, potser, la pedra no podrà ser reconstruïda mai en la seva totalitat, però importa poc, perquè els contes, independentment d'aquest final feliç, són edificants o significatius per aquest joc d'ombres, per aquesta alternança de llum i foscor que les seves imatges produeixen en nosaltres i l'impacte d'aquestes imatges desafia qualsevol interpretació psi-

"ALLÍ HI HA UN ARBRE VELL, ATERRA'L I A LES ARRELS TROBARÀS ALGUNA COSA"

...I ARA JA EREN SET QUE CORRIEN DARRERA DEL BENEIT DE L'OCA

6 coanalítica, junguiana, mitològica o iniàtica.

Vegem alguns exemples. Hi ha una narració que té per títol «La mort per padrina»,¹ la qual comença explicant que una vegada un home va tenir un fill i tenint aquest fill va voler, per padrí seu, un home just. Però on trobar-lo? Cerca que cercaràs va trobar el Nostre Senyor, però va pensar que no era prou just, perquè a uns torna pobres i els altres fa rics, a uns assenyats i els altres esbojarrats, a uns dóna ciència i als altres ignorància.

I camina que caminaràs va trobar el Diable, però tampoc no el va acceptar, perquè porta els homes pel mal camí. Finalment, va trobar la Mort i aquesta vegada sí que va trobar el que volia. La Mort és justa. Davant seu no hi ha rics ni pobres, ni nobles, ni reis, ni súbdits, ni joves ni vells.

I la Mort va ésser la padrina. I el seu regal va ser una planta que podia curar totes les malalties, però amb una condició: quan visités algun malalt; només ell veuria la Mort; si era al capçal del llit, volia dir que el malalt se salvaria; si era als peus, volia dir que venia a endur-se'l.

Evidentment, l'home desobeí. Primer per salvar el rei i després per salvar la princesa. Llavors la Mort va agafar l'home i se'l va endur a la seva cova. Era una sala tota plena de llànties que en la foscor llançaven esclats de tota mena. Hi havia altres sales totes il·luminades, innumbrables, obrint-se a l'infinit.

—Això —va dir la Mort— són les llànties de la vostra vida. Les que són plenes a vessar són les dels infants i les que es-peterneguen són dels homes que estan agonitzant.

—M'agradaria veure la meua —va dir l'home.

—Vine —respongué la Mort—, és allà, a l'altra sala. Passa i la veuràs, és aquella.

I li va ensenyar una llàntia que només tenia una gota d'oli i que feia tan mala cara que semblava que estigués a punt d'apagar-se.

L'home va suplicar a la Mort d'intervenir i donar-li una altra llàntia, però la Mort, sempre justa, s'hi negà, va agafar la

llàntia i la va deixar caure. L'home morí als seus peus. I això és tot.

Aquest és un conte recollit pels germans Grimm que no té un final feliç. D'on ve, doncs, la fascinació exercida per aquest relat? Segurament del mateix pacte amb la Mort i també de la imatge inoblidable de la cova de les llànties. El plaer que ens proporciona l'evocació d'aquest lloc mental ens acompanyarà endavant com certes visions de somnis. Són imatges que ens transporten, que ens queden concentrades i indestructibles entre d'altres imatges fabuloses.

En el moment de la narració hi ha una estranya complicitat entre qui escolta i qui narra la història que ofereix al pensament de l'oient altres possibilitats i pensem que l'acabament feliç no és l'única finalitat, tot i que hi ha una disposició d'esperit que impulsa a desitjar que tot acabi bé; independentment de l'argument del conte, trobem passatges que pel seu color, per la seva força, ens emocionaran i ens deixaran una empremta mental que ens acompanyarà tota la vida.

I quan, anys més tard, recordem, per exemple, el conte de l'Englantina, en la

1. La versió catalana correspon a «L'home just», recollida per Frederic Mistral a *Rondalles de Ramon Llull, Mistral i Verdaguer*. Ed. Ariel, Barcelona 1949.

nostra memòria, potser, només perdurà l'incomparable seqüència de l'aniversari de la princesa, quan la princesa, estant sola al castell, comença a córrer per tots els racons, a mirar cambres i estances, i finalment arriba a una escaleta de cargol que condueix a l'estança més perduda de la vella torre. Allà troba una vella amb un fus, filant tota afanyada el seu lli. Encuriosida la princesa, prova de filar i a penes ha tocat el fus, quan la sentència màgica es compleix i es punxa un dit. A l'instant mateix de punxar-se cau sobre un llit que hi ha allí, i resta pregonament adormida.

Tots els qui tenim el desig dels contes, el desig d'aquesta part obscura d'ells, d'aquest joc d'ombres que s'amaga de totes les interpretacions i s'escapa de tots els simbolismes, agraiem la fascinació sofrida en recordar aquest passatge i no necessitem que ningú ens vingui a dir:

—Sí, però ¿sabeu quin és el simbolisme del fus? ¿Sabeu què significa la gota de sang?

Bibliografia

- BETTELHEIM, Bruno, *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*, Ed. Crítica, Barcelona, 1977.
- GRIMM, Germans, *Cuentos de la infancia y del hogar*, Bruguera, Libro Amigo, núm. 897, Barcelona, 1982.
- GRIMM, Germans, *Cuentos*, Alianza Ed., Madrid, 1976.
- GRIMM, Germans, *Rondalles de Grimm*, Ed. Joventut, Barcelona, 1985.
- GRIMM, Germans, *Cuentos*, Magisterio Español, Madrid, 1977.
- HELD, Jacqueline, *Los niños y la literatura fantástica*, Ed. Paidós, Barcelona, 1981.
- HÜRLIMANN, Bettina, *Tres siglos de literatura infantil europea*, Ed. Joventut, Barcelona, 1968.
- JEAN, Georges, *Le pouvoir des contes*, Ed. Casterman, París, 1981.
- PEJU, Pierre, *La petite fille dans la forêt des contes*, Ed. R. Laffont, París, 1981.
- PROPP, Vladimir, *Morfología del cuento*, Ed. Fundamentos, Madrid, 1977.
- SORIANO, Marc, *Los cuentos de Perrault*, Ed. Siglo Veintiuno, Buenos Aires, 1975.
- TODOROV, Tzvetan, *Introducción a la literatura fantástica*, Ed. Buenos Aires, Barcelona, 1982.

TEMPS ERA TEMPS HI HAVIA UN ROBOT...

per Dolores Juliano

Quiero cuentos, historietas y novelas,
pero no las que andan a botón.
yo las quiero de la mano de una abuela
que me las lea en camisón.

Macha de Ostias,
de Maria Elena WALSH

En la nostra època moderna i tecnificada, una quantitat de tasques que anteriorment eren assumides pel grup familiar van essent desplaçades cap a organismes especialitzats que compleixen d'una manera més eficaç les antigues funcions. Benvinguts siguin els avenços que impliquen disminució d'esforç i estalvi de tasques rutinàries i repetitives: rentar, planxar i fins i tot cuinar són treballs que poden ésser derivats amb avantatges evidents, però no resulta tan clar com podrien delegar-se les tasques que concerneixen l'autoreproducció cultural sense desvirtuar-les, i això és el que s'esdevé en certa manera amb el desplaçament de la funció d'endoculturació dels nens —que inclou informació sobre els valors de la pròpia comunitat i entreteniment— cap als mitjans de comunicació de masses.

El conte, que era la forma tradicional mitjançant la qual es brindava als nens un coneixement sobre les pautes de conducta i els conflictes de la seva pròpia cultura, ha estat gairebé del tot reemplaçat per relats ilustrats, pel·lícules, vídeo, teatre infantil, *cassettes*, etc., que compleixen probablement amb més eficàcia la funció d'entretenir, però que són ben lluny d'abraçar el mateix camp de funcions que corresponia al conte tradicional.

Totes les cultures disposen d'una determinada quantitat de recursos per a transmetre a les noves generacions els seus ensenyaments, els coneixements que consideren valuosos i els mites i llegendes que configuren la seva manera especial d'interpretar la realitat. Tradicionalment són els adults del grup, i entre ells molt especialment les mares, els qui s'encarreguen de transmetre mitjançant relats orals la visió del món específica que s'ha anat generant a través d'una experiència històrica compartida. Aquesta transmissió es realitza fins i tot en el cas que la intenció del relator sigui només la d'entretenir o divertir, perquè àdhuc en aquests casos els personatges i els seus problemes, les desgràcies i els esdeveniments afortunats només poden ésser extrets dels models que el relator coneix. Això és evident si les narracions són creacions noves, però aquesta funció representativa no hi manca ni tan sols en el cas que el relator es limiti a repetir velles històries: per tal que, a ell, li interessi contar-les i als altres escoltar-les, aquestes històries han de tenir un significat, és a dir, s'han de relacionar d'alguna manera amb les experiències i els coneixements dels oïdors. Quan l'àmbit semàntic dels relats es va distanciant molt del dels receptors, la història es readequa (tot suprimint o incorporant escenes, canviant personatges i situacions) o es perd en l'oblit a través de la indiferència. Si una narració es manté viva és perquè es nodreix de determinades peculiaritats d'una cultura; per aquest motiu, sempre que tractem d'analitzar qualsevol tipus de relat transmès per tradició oral, podem fer-ho a partir de la seva relació amb la societat en què manté vigència.

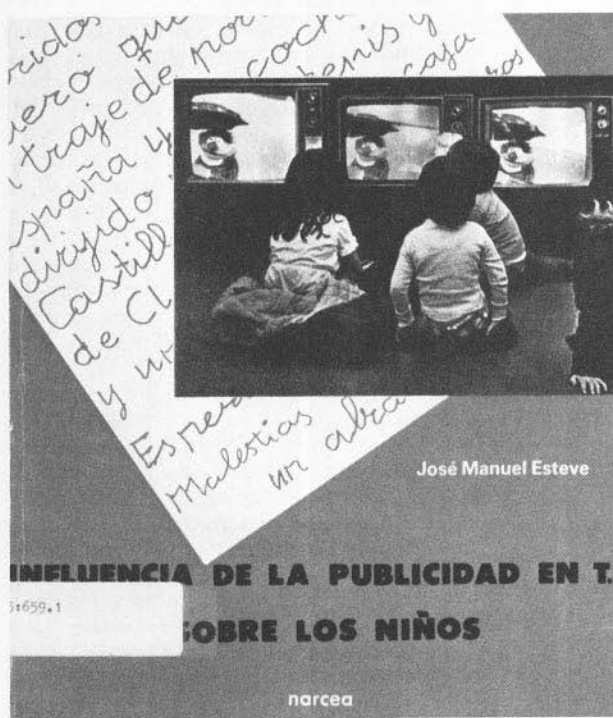

Els contes tradicionals, contes de fades o contes meravellosos, complien aquesta condició imposada per la forma oral de transmissió. Per molt que aparentment parlessin de personatges (ogres, follets, fades) i esdeveniments (recerca de talismans, recurs a ginyos màgics) ben allunyats de l'experiència de relators i oïdors, de fet recorrien a una visió del món encara vigent sobretot en les àrees rurals, en les quals aquests éssers i aquestes accions formaven part de l'univers mític. Els elements màgics constituïen el reflex d'un sistema de creences alternatiu i complementari al de la religió oficial, del qual eren usuaris els sectors menys privilegiats de la societat, aquells sectors mancats de poder els quals comunament anomenem «classes populars» i que eren precisament els que mantenien viva la tradició dels relats orals. Els contes formen part de la mateixa cultura que nodria la medicina popular d'eixarms i d'herbes collides la mitjanit del dia de Sant Joan, i que es protegia amb alls i encantaments de les bruixes i del mal d'ull.

Interessa, per tant, saber com s'articula un relat en una societat concreta, més que no pas determinar on s'originà o si les seves arrels són molt antigues. Les mares prop del bressol, o les àvies prop del foc, no repetien el conte de «La Ventafocs» pel fet que aquest relat provinés d'una venerable tradició clàssica, sinó perquè parlava de pesades tasques domèstiques, de les quals podien alliberar-se amb l'ajut de forces màgiques, i aquests problemes i aquestes esperances eren presents en la seva vida quotidiana. Per posar un altre exemple, si el conte —recollit per AMADES— «Joan de l'Os» perdura fins gairebé els nostres dies, no és a causa del seu pressupost simbòlic paleolític, tal i com ell suggereix, sinó perquè parla de dos problemes de molta vigència en les zones rurals catalanes fins no fa massa temps: el poder del pare de família sobre la muller i el fill i l'opció alternativa, per aquell qui no s'adequava a la disciplina i al treball familiar, de transformar-se en membre d'una quadrilla de bandolers.

Des d'aquesta perspectiva, els contes tradicionals no només reflectien una imatge més o menys idealitzada o crítica de la societat que els generava, sinó que sovint se centraven específicament en la problemàtica de les dones del grup, ja que aquestes eren les seves principals transmissores.

Efectivament, en societats la divisió del treball de les quals implicava deixar en mans femenines l'endoculturació dels nens, el conte havia de transformar-se en un vehicle preferent de la visió del món que aquest sector desenvolupava. Així veiem que en els contes tradicionals els protagonistes són principalment dones, o, en els casos en què el paper principal és acomplert per homes, aquests presenten determinades particularitats que permeten la identificació de la relatora amb les seves vicissituds. Aquestes particularitats poden ser laborals: els protagonistes dels contes són sastres com en el cas de «El sastrinyol valent», o cuiners com a «La donzella dels cabells d'or», amb la qual cosa s'identifiquen amb tasques assignades socialment a les dones; o bé poden presentar característiques físiques semblants a les que s'atribueixen a les dones, com ara ser petits i febles (per exemple, Patufet o En Pere Xic). Per tant, el conte tradicional pot definir-se com una forma preferent i codificada de transmissió d'informació sobre la pròpia societat i de resolució simbòlica dels seus conflictes.

José Manuel Esteve

**INFLUENCIA DE LA PUBLICIDAD EN T.
SOBRE LOS NIÑOS**

34659.1

narcea

La delicada relació entre la cultura vigent en una àrea determinada i els relats que aquesta genera experimentà una primera distorsió quan l'impuls romàntic dels folkloristes del segle XIX els descontextualitza i els imprimeix en col·leccions seleccionades pels seus valors estètics. El mateix criteri que presideix aquestes recopilacions marca ja una ruptura amb llur prèvia existència oral. Els contes són vistos com a manifestacions atemporals de «l'ànima d'un poble» en lloc d'ésser entesos com a reflexos elaborats de les seves circumstàncies concretes, i, amb l'afany que aquesta «ànima» resulti ben representada, se seleccionen els «bons relats», que són considerats així pel fet de coincidir amb els criteris estètics del recollector, la classe social, el nivell cultural i els interessos del qual diferien molt dels dels transmissors i receptors del conte viu.

Això implica que els contes tradicionals que arriben impresos a les nostres mans ja han sofert un filtratge i una distorsió en termes d'adequar als valors d'homes amb formació literària, de bona posició econòmica i habitants de ciutats (com ho eren pràcticament tots els recopiladors), relats generats i transmesos principalment per dones analfabetes, pobres i d'àrees rurals. És amb aquesta darrera realitat i la cosmovisió que genera que es relacionaven els contes, i és precisament pel fet que han estat distorsionats en recopilarlos, que a voltes aquesta relació no se'ns fa evident. Però si comparem (encara avui, quan les transcripcions literàries s'han transformat en fonts de versions orals, tot invertint el procés tradicional) els relats de viva veu amb els impresos, veurem que els primers encara mantenen un fort lligam amb la societat on es perpetuen; per exemple, el conte de «La Ventafocs» que es narra en àrees rurals de la Catalunya Nova (Conca de Barberà) té un llarg preàmbul en el qual es relaten els treballs de la protagonista al camp (rentant budells en el riu), mentre que no hi figuren les tasques domèstiques ni palatines descrites en les versions d'Amades i de Perreault, preses, evidentment, de fonts més urbanes.

La mateixa lògica del relat i les relacions dels personatges experimenten també freqüentment modificacions que actuen en el sentit de fer que el relat tradicional, lliure i inconformista per ell mateix (pel

fet de representar la veu de sectors que poca cosa podien guanyar amb la seva subjecció a les normes del poder), s'ajusti millor a la perspectiva, molt més ortodoxa, dels grups dominants. Seria interessant de saber, per exemple, en quin moment l'anciana dispensadora de dons dels contes catalans, retrat transparent de la fetillera benefactora de totes les cultures rurals, es transforma en «una velleta que era la mare de Déu». Aquesta superposició del culte oficial —que, d'altra banda, mai no representa vella la Verge— ¿s'havia filtrat ja a la tradició oral per la pressió coercitiva de la Contrareforma, o bé és una neteja de façana produïda pels recopiladors i introduïda per mitjà d'ells en la tradició oral?

A més d'aquesta primera distorsió, els mateixos contes, actualment, van essent substituïts cada vegada més per un altre tipus d'històries que es postulen com a «més adequades per a la mentalitat infantil», però que en realitat compleixen funcions molt diferents a les que assumia el conte meravellós tradicional. De fet, no hi ha una continuïtat que lligui el conte amb les històries actuals, sinó una pregona fissura entre ambdós tipus de relats. La substitució no s'ha realitzat per un canvi gradual dels continguts (procés que sempre s'havia produït i que comporta la possibilitat d'adequar-los a les canviants situacions socials), sinó que ha implicat un *abandó dels antics temes, un reemplaçament dels canals de comunicació establerts i una modificació de la pròpia estructura del missatge*.

Si comparem ambdós tipus de relats des d'aquest darrer punt de vista, veurem que el conte tradicional es transmetia de forma oral, de persona a persona. Això tenia dues conseqüències: en primer lloc, el llenguatge donava peu a una interpretació imaginativa, ja que el nen escoltava les descripcions i recreava mentalment les situacions; així els conceptes servien de suport i no de límit a la seva creativitat. En segon lloc, en tractar-se de relats codificats però reelaborats per cada relator, mai no es repetien de forma idèntica. El reclam del nen: «conta'm de nou aquell conte...» i les preguntes amb què acompanyava cada repetició del relat servien per a transformar cada versió en una variant personalitzada, adequada als interessos de l'oïdor en el seu particular nivell intel·lectual.

El reemplaçament actual s'ha realitzat en el sentit de substituir aquest tipus de

relats per missatges gràfics: còmics, T.V., cinema, contes ilustrats; o espectacles: teatre, titelles, putxinellis. *Com més gran és la quantitat d'informació subministrada per la imatge, més petit és el camp que deixa a la interpretació personal.* Com sabem, a més denotació correspon menys connotació. Per tant, encara que el nou missatge es presenti com a més ric, resulta també més rígid i susceptible de menys nombre de lectures. El nen s'enfronta a un producte acabat en ell mateix, un producte que no requereix la seva participació. A més, la repetició d'aquests relats (als quals, per tal d'abreujar, anomenarem «pseudo-contes») es realitza sempre de manera idèntica. Sempre que el nen s'assegui davant el vídeo per tal de veure la seva pel·lícula favorita, o llegeixi el seu conte ilustrat o el seu còmic preferit, rebrà idèntic missatge, ensopagarà amb els mateixos segments superiors a la seva capacitat de descodificació, o compartirà les mateixes pautes valoratives que li són proposades. *El pseudo-conte, a diferència del conte tradicional, roman idèntic a través de totes les repeticions, és un*

univers tancat que té un sentit prescindint absolutament de l'usuari; no es modifica per tal d'adaptar-se al nen, sinó que exigeix que el nen s'adapti a ell com a única forma d'acoblament possible.

A més de significar un tipus de missatge diferent, el pseudo-conte s'aparta del conte pel que fa als seus emissors, continguts i receptors.

Des del punt de vista dels emissors, ja hem vist que el conte era un instrument utilitzat preferentment per les dones, amb la finalitat de transmetre en un àmbit estrictament familiar relats que consideraven significatius o, per dir-ho d'una altra manera, agradables i apropiats. Constituïen un mitjà de comunicació manejat per grups mancats de poder social, els quals sublimaven en ells llurs frustracions o bé els utilitzaven polèmicament. L'únic instrument necessari per a emetre el seu missatge era el llenguatge, i aquest era a l'abast de tots els sectors. No existia tampoc un gran control sobre les emissores pel que fa a l'adequació o no del missatge emès. Com la societat global —els sectors dominants de la qual coincidien a consi-

12 derar els contes com a elements poc importants—, no paraven particular esment a controlar la seva emissió.

Totes aquestes circumstàncies canvien quan passem als missatges emesos pels mitjans de comunicació de masses. El monopoli femení es trenca a favor d'organitzacions complexes, dirigides i coordinades des d'una perspectiva predominantment masculina, però, a més a més, la complexitat d'aquestes organitzacions i el seu cost fan que es produeixi un desplaçament pel que fa als sectors socials que l'utilitzen. Si el conte transmès oralment podia ser un instrument d'expressió preferent dels sectors més desposseïts de poder, resulta clar que el missatge dels moderns mitjans de comunicació és emès per sectors amb un cert nivell de poder i des de llur perspectiva.

Aquesta diferència entre els grups emissors condiciona fortament una modificació dels continguts. El missatge més freqüentment emès pel conte tradicional era un relat protagonitzat per personatges febles: dones, nens, nans o gats, els quals guanyaven (pel fet de ser més astuts) adversaris forts: ogres, gegants, reis o dimonis, però menys intel·ligents. La violència física com a tal resultava un patrimoni dels «dolents» del relat, però el missatge general no era maniqueu. En el relat tradicional les coses no són el que semblen: el llop cortès i amistós en el bosc, acaba agredint; l'àvia és un llop disfressat, la cuinera és una princesa amagada, el gripau és un príncep encantat, la bèstia té bon cor. A més, el rol socialment assignat no compromet les seves conductes: la muller de l'ogre ajuda els nens en lloc de menjar-se'ls, els pares els abandonen en lloc de protegir-los. Tota l'estructura del relat és una invitació a pensar i a valorar a partir de pistes de relat que tenen cura de no simplificar.

El món de les relatores incloïa una dimensió esotèrica; així, la mateixa organització del conte restava influïda per un ambient màgic. Aquest és el motiu pel qual s'articula sovint entorn d'uns nombres amb un significat ocult: el tres (tres germans van a l'aventura, cal passar tres proves, es necessiten tres pèls del diable, Joan de l'Os contracta tres bandolers i rescata tres donzelles, etc.) i el set (els nans de Blancaneus, les set princeses dansaires, etc.). Així, els herois —o les heroïnes, les quals sovintegen més— poden re-

colzar-se en recursos excepcionals. No és que siguin miracles, tal i com postularia la religió oficial, sinó simplement màgia, tal i com creia la gent del poble. D'aquesta manera els contes proposaven un model en què els febles podien triomfar sobre els poderosos si, a través de llur solidaritat amb d'altres desheretats, es feien mereixedors de gaudir de recursos especials. Aquest tipus de contingut és, en ell mateix, qüestionador de l'estructura de poder, encara que no faci explícit aquest plantejament. L'ensenyament que oferia als nens no era la resignació (la qual constituïa la doctrina oficial de l'Església) ni el recurs a la violència, sinó la manipulació intel·ligent de la realitat.

D'altra banda, coherentment a la seva relació amb societats pre-capitalistes, els mòbils de l'acció dels personatges són presentats en termes d'objectius d'amor i de prestigi, i només secundàriament apareixen mòbils econòmics. Els personatges aspiren a l'amor de la princesa (o del príncep) o somnien escalar posicions socials, però per a ells els diners no són una finalitat en ells mateixos, sinó un mitjà per tal d'aconseguir altres objectius. Aquells qui s'aferren a les riqueses són desvaloritzats i sovint reben burles i càstig.

Totes aquestes característiques podrien resumir-se en una: els contes tradicionals reflectien i qüestionaven els valors de la societat que els generava, estaven lligats a ella temporalment i espacialment. Això significa que poden identificar-se amb un moment històric i un àmbit geogràfic determinat, dels quals en resulten producte genuí. Són resultat, com els fruits de la terra, d'un lent procés de maduració a través de múltiples coautors que els han polit i retocat, amb la qual cosa s'aconsegueix a cada moment una versió distinta però relacionada amb l'anterior. Aquest procés al llarg del temps és el que anomenem creació col·lectiva.

Com una imatge invertida del model anterior, veiem que el relat proporcionat pels mitjans de comunicació de masses presenta un missatge molt més directe i maniqueu. Els herois (des de Mazzinger a Tàrzan o Superman) ho són perquè són forts, no necessiten fer servir cap astúcia o subtileza. El relat es desenvolupa a través d'una sèrie d'escenes més o menys violentes en què el triomf correspon a aquells que tenen més poder (amb la qual cosa es legitima la violència i els valors els

dominadors simultàniament). Com que «bons» i «dolents» no es distingeixen massa per llurs accions, car tots recorren igualment a la força física, cal distingir-los clarament en les imatges: així, els herois són gairebé sempre homes joves, bells, alts i musculosos (i normalment rossos), mentre que els bandits són lleigs, contrafets o vells;¹ d'aquesta manera se suggereixen identificacions del nen amb els forts i bells i es proposa com a enemics precisament el sector que el conte tradicional reivindicava.

La font de recursos «suprahumans» és, en aquests relats, tecnològica, i no s'aconsegueix per mèrits especials, sinó que hom gaudeix d'ella com a part de l'associació amb el poder (Batman és milionari; d'altres herois treballen en reparticions oficials o a l'exèrcit dels EE.UU.). L'ambient màgic, per tant, desapareix, substituït per un poder equivalent en força però desproveït de sentit moral: el filtre màgic del conte tradicional castigava aquell qui l'usava sense merèixer-lo, però la moderna «màquina del temps», o el «raig mortal», o qualsevol altre giny dels pseudo-contes són elements tècnics que poden ser utilitzats amb igual eficàcia pels bons o pels dolents. La mateixa triplicació de situacions, carregada de connotacions esotèriques, resulta reemplaçada per una duplicació anodina i no significativa: dos nebots del ratolí *Miguelito*, els germans *Zipi* i *Zape*, els dos detectius de *Tilín*, etc. Aquesta simplificació de l'esquema sembla respondre més a un criteri d'economia del dibuix —del mateix tipus que la que féu decidir Disney a dibuixar els seus personatges amb quatre dits només— que no pas a una reelaboració del marc conceptual.

Sovint el missatge és directe i sense matisos; en realitat només en les últimes dècades es va imposant la imatge de l'antiheroi en el cine i el còmic, però aquest procés difícilment arriba als espectacles infantils. Per descomptat, també aquests pseudo-contes són coherents amb la socie-

tat que els produeix; nascuts principalment en els països amb més desenvolupament capitalista, presenten com a valors fonamentals a assolir pels protagonistes el triomf individual i els diners. De fet proposen a tots els nens del món una identificació amb valors generats externament a llur pròpia cultura, es transformen en agents de la aculturació en lloc de ser-ho de la continuïtat cultural. Llur forma de creació —individual o per equip, però realitzada de manera que respongui de forma immediata a les necessitats del mercat— no permet que se sedimentin o s'adeqüin a cada societat concreta. En realitat caldria molt de temps de transmissió oral per tal que aquests relats es polissin, es remodelessin i s'adeqüessin a la cultura que els afillés. Tal i com es troben resulten un element que dificulta al nen la comprensió de la pròpia societat i que manipula els seus valors en el sentit de fer-li entendre com a legítima la violència dels poderosos. Constitueixen l'antítesi d'un model crític o qüestionador.

La forç ha substituït l'enginy en els contes narrats pels mitjans de comunicació.

1. Només si la «vilania» és encarnada per dones, aquestes poden ser joves i belles (Gatúbela, Daina, etc.); d'aquesta manera es configura un model desvaloritzador de clara empremta racista (els bons són blancs) i sexista, segons el qual només els homes en la plenitud de llurs trets virils queden exempts de l'acusació de maldat.

Però encara hi ha un altre punt important pel qual els contes es diferencien dels pseudo-contes; es tracta de la relació que s'estableix amb els receptors del missatge. Mentre que el relat tradicional es transmetia en el medi familiar, tot adequant-se a nens concrets, en un moment i un ambient considerat adequat a la creació de vincles personals, el pseudo-conte és sovint considerat un element públic, ofert com a espectacle o (si s'actualitza a la llar) separat de connotacions ambientals específiques. Es dirigeix a nens genèrics, i ni recolza en llaços afectius ni els genera.

Mentre que el conte tradicional s'oferia com una mostra d'afecte i implicava comunicació entre les dues generacions, el relat modern pot, pel cap alt, oferir-se com un regal: un *cassette*, un llibre, un vídeo; però no crea llaços personals i resulta desproveït d'implicacions afectives. Això significa que de les múltiples funcions que posseïa el conte (formatives, afectives, comunicatives, qüestionadores, exercitadores de la imaginació i del judici, endoculturadores), el pseudo-conte només recull i amplia la funció d'entreteniment, tot abandonant o distorsionant les altres.

Evidentment, aquesta crítica no va dirigida a tots els productes que la moderna tecnologia posa a l'abast del nen, dels quals caldria fer-ne una anàlisi molt més detallada. No ofereixen el mateix missatge *El tío Gilito* que *Zipi y Zape*, *El equipo A*, «ET» i «La guerra de les galàxies». Hi ha bons treballs que analitzen en particular els seus continguts, com per exemple el de Dorfman i Mattelart pel que fa a la producció de Disney, o el de Contreras sobre «Tarzan». Només he volgut assenyalar els punts principals en què difereixen del relat tradicional, perquè crec que és una tasca socialment vàlida el fet de procurar la revitalització d'aquests contes si pretenem de mantenir la identitat cultural.

En aquesta tasca, gairebé del tot abandonada per la família, l'escola hi té una missió important, ja que és a través dels relats de les mestres que els nens adquireixen, moltes vegades, el seu primer coneixement dels relats tradicionals. No oblidem, però, que aquests reflecteixen una societat que ja ha canviat, i que en tallar-se la tradició de llur transmissió oral no han pogut modificar-se amb ella. Han quedat cristallitzats en el moment que els

recolliren els folkloristes i s'adeqüen cada vegada menys a les experiències actuals dels nens. Per tant, el dilema es presenta entre uns relats que es corresponen al moment històric però no a l'especificitat de la cultura (els pseudo-contes) i unes narracions específiques del grup però desfades en el temps.

Potser la tasca dels mestres hauria de ser la de reprendre la vella tradició i tractar d'adequar-la a les noves condicions, tot intentant que no perdés les seves característiques més valuoses (reflex de la pròpia realitat, capacitat de qüestionament, desafiament a la intel·ligència i a la imaginació). Aquesta tasca significa un esforç enorme en termes de coneixement i anàlisi dels vells relats i una aventura pel que fa als resultats a obtenir. Però si no es realitza, els vells relats romandran cada cop més lluny de les expectatives i dels interessos dels nens i es convertiran a poc a poc en veritables peces de museu. Amb ells morirà una part important de la cultura tradicional.

Bibliografia

AMADES, Joan, *Les millors rondalles populars catalanes*, Selecta, Barcelona, 1980.

AMADES, Joan, *Folklore de Catalunya. Rondalles*, Selecta, Barcelona, 1982.

CONTRERAS, Jesús, «El héroe, vehículo de incubación», en *Ethnica*, 6, Barcelona, 1973.

DORFMAN, A., i MATTELART, A., *Para leer al pato Donald*, Ed. Siglo XXI, Buenos Aires, 1972.

GARCÍA CANCLINI, N., *Las culturas populares en el capitalismo*, Nueva Imagen, México, 1982.

GARRETÓN, VALDEZ, MATTELART i DORFMAN, *Cultura y comunicación de masas*, Laia, Barcelona, 1975.

GRAMSCI, Antonio, *Cultura y literatura*, Península, Barcelona, 1977.

GRIMM, J. i W., *Cuentos*, Alianza Editorial, Madrid, 1979.

JULIANO, Dolores, «¿Expresen els contes i rondalles reivindicacions populars?», en *Ciencia*, 34 y 35, Barcelona, 1984.

JULIANO, Dolores, «Una subcultura negada: l'àmbit domèstic», en *La cultura popular a debat*, Llopart, Prats i Prat compiladores, Altafulla, Barcelona, 1985.

JULIANO, Dolores, *Cultura popular*, Ed. Anthropos, Barcelona (en premsa).

LOMBARDI SATRIANI, L., *Apropiación y destrucción de la cultura de las clases subalternas*, Nueva Imagen, México, 1978.

PRAT I CARLOS, J., «La rondallística catalana com a concepció del món», en «L'Avenç», 1980.

PERRAULT, C., *Cuentos de hadas y otras narraciones*, Iberia, Barcelona, 1952.

PROPP, V., *Las transformaciones del cuento maravilloso*, R. Alonso Editor, Buenos Aires, 1972.

THOS I CODINA, *Lo llibre de l'infantesa. Rondallari català*, Mataró, Patronat Municipal de Cultura, Altafulla, 1985.

HISTÒRIES EXTRAORDINÀRIES, LLEGENDES URBANES

per Josep M. Pujol

Durant massa temps, una noció absolutament «folklòrica» del que és el folklore¹ ens ha acostumat a dos greus prejudicis: que la literatura tradicional són els textos impresos que han publicat els folkloristes, i que el *folk* (gent) que produeix i consumeix aquest *lore* (cultura) són els pagesos (com més vells i analfabets millor). Atès que la industrialització (amb la consegüent urbanització del país) i el progrés de la instrucció pública han reduït el nombre de pagesos analfabets a una proporció ínfima, el folklore —que és essencialment, segons aquesta opinió, patrimoni cultural seu— tindria els dies comptats.

El primer dels dos errors assimila la literatura tradicional a la literatura escrita, cosa comprensible si tenim en compte la formació filològica dels primers folkloristes, però que de fet impedeix una comprensió correcta del fenomen folklòric. Avui sabem que el folklore no és el text, sinó l'acte comunicatiu; que ningú no consumeix el folklore conscientment com a literatura, *pour son bon plaisir*, i que des del punt de vista de la seva funció una rondalla contada tal com toca no té res a veure amb la mateixa rondalla consumida en forma de llibre, encara que el seu text fos, hipotèticament (cosa d'altra banda impossible), el mateix.

1. Per raons de comoditat utilitzo el terme *folklore* en el sentit estricte de «literatura tradicional», que és el que sol tenir en el món anglo-saxó. Entre nosaltres, com és sabut, té correntment el sentit ampli, a la manera alemanya, de «cultura tradicional».

Contar una rondalla implica un emissor i un receptor que coincideixin en una circumstància funcional: que calgui entretenir una mainada que espera el sopar a la vora del foc, sense joguines ni llum elèctrica, o bé, en un altre moment, que calgui obtenir el grau d'immobilitat suficient perquè una criatura poc predisposada a menjar engoleixi un àpat sense resistència excessiva. Al costat d'aquesta funció, diguem-ne «mecànica», inserida en el curs de la vida quotidiana, la rondalla té també una funció psicològica: reforçar la tranquil·litat espiritual de l'infant, i per això el converteix en un heroi que triomfa sobre els problemes que més el preocupen: les molèsties que comporta la seva minoritat, la por de perdre els pares, la superioritat (per a ell, la prepotència) dels grans, etc. A diferència de la literatura escrita, doncs, la literatura tradicional, com a acte comunicatiu, respon sempre a una funció externa, i com a contingut, respon sempre a una funció interna, subliminal, d'ordre psicològic. No hi ha res menys inofensiu, menys innocent que la literatura tradicional.

El vell folklorista s'adonava que allò que contaven els avis als seus néts a la vora del foc era literatura perquè es corresponia amb la noció de *ficció* que manejava a les aules universitàries com a professor de literatura. Però quan la narració no s'adreçava als infants i els elements sobrenaturals que contenia no eren reclosos dintre de la gàbia protectora del «Vet aquí que una vegada...» i el «conte contat ja està acabat», el relat l'anguniejava. ¿Lite-

ratura o no literatura? I mancat d'un sistema de mesura objectiu acudí al prejudici cultural: «És literatura allò que *ells* creuen i jo no crec». ¿Històries de follets i dones d'aigua? Cosa d'ells, de pagesos supersticiosos, endarrerits i analfabets: literatura, i, per tant, folklore. ¿Històries de càstigs i premis miraculosos per les nostres obres? Creença de bons cristians, realitat pura i simple o, a tot estirar, devocions entranyables i prou. Per això la noció de *folk* havia de basar-se en l'alteritat social i cultural, altrament el mateix folklorista corria el perill de veure's engolit pel folklore (cosa que ja feia tranquil·lament, sense adonar-se'n, quan es treia la toga, deixava el llapis o el gramòfon i es posava a explicar acudits als seus amics). Però entre els més rigorosos subsistia un rau-rau: ¿mereixia el nom de ciència cap coneixement que prenguéssim com a punt de referència el melic de l'investigador?

Calia objectivar la noció de *folk* i precisar quin tipus de comunicació calia considerar literari.² La segona dificultat desapareixia (si no en tot almenys en una gran part), si es definia com a literària la comunicació basada en la funció poètica del llenguatge (la seva utilització fora del «grau zero» de l'expressió, com diuen els barthesians) o almenys no basada en la funció informativa, com és ara el tipus de comunicació que se sol produir en les converses que es fan amb la simple intenció de passar l'estona, en les tertúlies.

A partir d'aquest moment, la noció de *folk* podia precisar-se automàticament:

2. Sense que el «Fabra» pogués ser de cap ajut: «*Literatura*: conjunt de produccions literàries d'un poble; *literari* -ària: relatiu o pertanyent a la literatura.»

3. Sobre els antecedents i la història d'aquesta qüestió jo mateix m'he estès més àmpliament en la meua ponència al II Seminari de Cultura Popular de l'ICA: «Literatura tradicional i etnopoètica: Balanç d'un folklorista», dins D. Llopart, J. Prat & Ll. Prats (eds.), *La cultura popular a debat* (Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular/Editorial Altafulla, 1985), pp. 158-167.

4. La informació més extensa sobre aquest gènere es troba a dos llibres de J. H. Brunvand, *The Vanishing Hitchhiker: American urban legends and their meanings* (Nova York/Londres: W. W. Norton & Co., 1981), i *The Choking Doberman and other «new» urban legends* (Nova York/Londres: W. W. Norton & Co., 1984).

són *folk* l'emissor i el receptor d'un missatge si estan mútuament en comunicació directa —ni que sigui per telèfon. Vosaltres (i jo mateix) això que us trobeu algú i comenceu a parlar-li.³

Amb la seva objectivació, la folklorística es guanyava la consideració de ciència i el folklore, com la matèria, no es crea ni menja de centenars de milions de practicants que han d'assegurar el pa de les futures generacions de professors de folklorística. Entès com un tipus especial d'acte comunicatiu, haurem d'admetre que el folklore, com la matèria no es crea ni es destrueix, només es transforma, i no ens caldrà patir per la seva subsistència mentre sobrevisquin dos interlocutors damunt la capa de la terra.

Una conseqüència directa d'aquesta revolució copernicana de la ciència del folklore és l'atenció creixent que es presta als anomenats «gèneres de conversa», un dels més notables dels quals el constitueixen les històries d'espectres, els contes de terror i els casos extraordinaris que tothom ha sentit contar i que els folkloristes anglo-saxons designen amb el nom de *urban legends* o *urban belief tales*, i que jo prefereixo denominar *històries extraordinàries*.⁴

Aquestes històries circulen com a històries autèntiques especialment (però no pas de manera exclusiva) en les converses de la població *teenager*, i tenen, com les antigues llegendes, una funció psicològica implícita: administrar un sa terror preventiu a determinats perills de la vida

18 moderna (abandonar les criatures a mercè d'un canguro [1]; exposar-se a tenir un disgust amb un autostopista [2]), o posen a ratlla dimonis més tradicionals (una certa negligència en els deures materns [3]; la falta de respecte als morts, com la coneguda narració de l'aposta d'anar de nit al cementiri [AaTh 1676B]; la pèrdua de la por als lladres [4] o bé la confiança excessiva [5]). Juntament amb aquesta «moralitat», totes les històries extraordinàries contenen alguna fórmula acreditativa de la seva autenticitat: les han sentides contar a un amic d'un parent o amic dels protagonistes, ha sortit als diaris —mai no pot saber-se quin ni quan, exactament—, etc.

(Tots els exemples que segueixen han estat recollits per mi mateix a Barcelona, d'informants barcelonins [l'origen immediat del núm. 5, però, es troba a Parma]. Els núms. 1, 2 i 5 foren recollits en ambients universitaris, d'informants d'entre 30/35 anys, en execucions informatives realitzades els mesos d'abril i maig de 1983. Els núms. 3 i 4 procedeixen d'una mestressa de casa septuagenària, i foren enregistrats els mesos de maig i novembre del mateix any mitjançant la tècnica del context induït, especialment reeixida en el núm. 4.)

[1]

Hi havia una noia que va anar a fer de canguro a casa d'un matrimoni per encarregar-se de la criatura.

El matrimoni se'n va anar al cine i en tornar no va trobar la noia que feia de canguro. Es van espantar una mica, van mirar a l'habitació, no van veure la criatura, van anar buscant per la casa, tampoc no van trobar la noia, i, finalment, no se sap ben bé per què, van entrar a la cuina, i a la cuina van comprovar que la... que al forn hi havia la criatura rostida.

Bueno, és clar, es van esglaïar, va passar tota una sèrie de... van fer els passos pertinents... Aquesta noia era una amiga d'una amiga d'una neboda dels senyors, i no en van saber res i no van poder mai ni localitzar la cangura.

Sembla ser que era un... que la noia estava drogada i en un atac de bogeria, doncs... va rostir la criatura.

Es tracta d'una de les històries extraor-

dinàries més corrents, sobre la qual comença a haver-hi un bon gruix de bibliografia des que va començar a ser detectada als EE.UU. ara fa quinze anys (L. Fish, «The hippie baby-sitter», *Folklore Forum* 6 [1971]: 151). La prevenció inicial contra els *hippies* s'ha transformat aquí en prevenció contra els drogaaddictes. Cf. Brunvand 1981: 65-69.

[2]

És... doncs... un nano petit que fa autostop... un xavalet petit... a la carretera, a la nit. Passa un senyor amb una moto i li diu:

—Mira, és que jo vaig fins al poble que hi ha més endavant...

—Ah, doncs, puja; ja t'hi porto.

Puja, van... no sé, no sé quanta estona, a la carretera, i al moment d'arribar a les llums del poble, el tio es gira i el noi no hi és. Què ha passat, què ha passat? Un catacraç i té els deu dits marcat amb sang a la caçadora.

COL.: ¿I quina explicació en donen, d'això?

INF.: Doncs que era un nano que també... que es va morir, i que... que el va atropellar un tren! M'havien explicat que també passa per... com... hi ha... hi ha la història d'un tren, també, intermitja, que me'n recordo ara, com si l'hagués atropellat un tren i passés pel costat de la via fins arribar al poble, i al poble desapareix.

El motiu central d'aquest relat, pertanyent al cicle de l'Autostopista Desapareguda, és una variant del mot. E332.3.3.1(c) Ghost of recently drowned girl leaves water spot on automobile seat. La història és coneguda als EE.UU. des de principis de la dècada dels 30. Cf. l'àmplia monografia que li dedica Brunvand (1981: 24-46). El corresponal de «La Vanguardia» a Valladolid, M. A. Rodríguez, publicava, el 24-IV-1985 a la p. 24 d'aquest diari, una gasetilla sobre les aparicions de l'Autostopista Desapareguda en diversos indrets de les carreteres de la comarca lleonesa del Bierzo. Al final de l'article, hi afegia una versió de la història equivalent a la que Brunvand recull sota la lletra D (Los Angeles, 1940): «Entre otras muchas, hay historias de este tipo con tintes de novela rosa. Cuentan que un joven cogió una vez a una muchacha que hacía "autostop". Al pare-

cer, los jóvenes congeniaron un tanto en el viaje. Dado que hacía un poco de frío, el chico dejó a la muchacha su chaqueta para que se abrigase. Al día siguiente, fue a su casa a por la chaqueta, pero los padres de la muchacha le dijeron que su hija no podía tener su chaqueta porque había muerto hacía dos años. El chico, incrédulo, se fue al cementerio a comprobarlo y vio su chaqueta junto a la tumba de la muchacha. Son cosas de la carretera.»

[3]

Resulta que en un poblet de fora, la dona tenia una criatureta, i... (antigament, les criatures no tenien llitet: es posava al costat de la mare, i la criatura, quan tenia gana, s'agafava al pit i mamava).

I bueno... i la dona... es trobava, quan es llevava, dèbil, i la criatura estava també que no s'engreixava; i «que és estrany», i «que és estrany»...

I el seu home diu:

—Aviat ho sabrem —diu—. Això podria ser que fos una serpota que s'infiltra p'algun lloc i et mama.

(I Perquè la criatura no plori, la cueta de la serp la posa a la boqueta de la criatura.) I allavòrens resulta que va posar tot el camí que donava al carrer, que havia de sortir, cendra. I allavòrens la serp, com que... pel rastre, va veure que la serp... que entrava a l'habitació i prenía la llet de la criatura que mamava.

Mot. B 65.5 Snake attaches itself to a woman's breast and draws away her milk while she sleeps (amb testimonis indis). La història ja és vella a Catalunya, segons testimonis A. Mestres: «Molt general és també la creencia de què es tan golosa la serp, de llet de dona, que a la vetlla s'introduheix en el llit de las donas que crían

y mama tota la santa nit, ficant la quha en la boca de la criatura, que xucla inútilment, però que segons diuen calla. A aquesta estratagema s'atribuix que moltes criatures de mamella á qui's veu mamar tot el día's criin desnerides y acanyadas». (*Tradicions*, Barcelona, 1895, número XC [p. 224].)

[4]

Anava un noi a l'autobús, i... s'adona una senyora que per aquí a la... la butxaca d'aquí [*es toca amb la mà dreta la part de la butxaca dels pantalons*] li sortia sang. [*Abaixant molt la veu:*] «Noi, no sé què li deu passar.» (Però aquella pobra dona, com jo, que devia pensar: «Aquest noi deu estar malalt!») I... ho diu amb un senyor del costat. [*Amb veu molt baixa:*]

Diu:

—Miri, miri, pobre noi, com li sangra aquí al costat...

S'hi acosta, i... (es veu que era un policia secreta) i la...

Diu: [*amb to imperiós:*]

—Què hi porta aquí a la butxaca!

[*Aclareix, amb veu baixa:*] (O «¡Qué trae!», no sé si en castellà o català.) [*Molt baix:*] Ja s'ha vist tot atribolat. [*Torna a aixecar la veu, amb to concloent i ràpid:*] Tant és així que el catxegen i li treuen un dit de dona amb un anell... [*Pausa*] de brillants.

Segons la informant, enregistrada el dia 29-X-1983, el fet s'havia esdevingut feia tres o quatre dies en algun dels autobusos que transitaven pel carrer de la República Argentina. Una variant d'aquesta història sortí impresa a «Diez Minutos» núm. 1.704 (21-IV-1984): 20: «DETENIDO CON UN DEDO SANGRANTE PROVISTO DE UN ANILLO. Un gran revuelo se originó en uno de los vagones

La Vanguardia 24-IV-75, p. 12.

La historia del fantasma que hace "auto-stop" resurge ahora en las carreteras de El Bierzo

Valladolid. (De nuestro corresponsal.) — Un fantasma se aparece en la carretera de Toral del Vados a Santalla de Oscos, según una

cuento, dada la falta de denuncias. Pero es un cuento que está atemorizando a mucha gente, que se niega a conducir de noche por

la curva. Otras, es una autoestopista de carne y hueso que, al llegar a la curva, dice "ten cuidado, ten cuidado", y al pasar la curva

del tren de cercanías Madrid-Parla, cuando en la estación de Getafe se descubrió que un hombre joven llevaba en el bolsillo de su pantalón un dedo humano con un anillo, al parecer de oro. Dos miembros de la Policía Nacional detuvieron al insólito portador del mismo, según «Ya». Los testigos presenciales aseguraron que un hombre advirtió que en el pantalón del joven que viajaba en el tren, había una mancha que parecía de sangre. Discretamente marchó hacia el conductor del tren, al que avisó del sospechoso viajero. El conductor comunicó con la estación de Getafe. Al parar allí el tren, la policía, alertada, subió al vagón y registró al joven. Los pasajeros vieron entonces claramente que lo que había causado la mancha a la altura del bolsillo era un dedo humano ensangrentado, que tenía un anillo, por lo que dedujeron —según el citado medio— que lo había cortado a una persona para robarle la joya.»

[5]

Un senyor surt amb un cotxe i va a aparcar el cotxe en un lloc. I surt del lloc que estava, i el cotxe, desapareix. I bueno... busca el cotxe, ell, tot un follón...

bueno, és clar, natural, la policia... tot això.

L'endemà es troba el cotxe aparcat davant la casa. I:

—Ostres, el cotxe! ¿Que l'ha trobat, la policia?

No, no el 'via trobat: eren els lladres que l'hi havien tornat. I llavors, a dintre, un paper: «Ho sentim molt; li hem robat el cotxe, però és que de veritat el necessitàvem. El necessitàvem, era importantíssim» (no sé... per un malalt, no sé què), «i l'hi agraïm molt, i perdoni'ns les molèsties que li hem fet». I per compensar-lo, li deixen dos bitllets per 'nar al Reggio.

I el senyor aquest li diu a la seva senyora:

—Oh! Mira quin detall, eh noi? Pobra gent! El devien necessitar, el cotxe (no sé què)...

Bueno, re... Resumint: van anar al teatre a veure l'òpera i quan van tornar a casa seva no hi 'via ni un mitjó, eh! Els hi 'vien buidat la casa!

No dispo en aquests moments de cap altra versió d'aquesta història, però un dels contertulians, tal com jo mateix, recordava haver-la sentit explicar ja feia temps a Barcelona.

ÈTICA I CONTE MERAVELLÓS

21

Reflexió pública d'uns mestres

Grup Joan Amades
Coordinator: Ricard Pedrals

- 1.1. Cada ésser vivent és perfecte segons la seva espècie. Menys l'home. Els humans som radicalment imperfectes. En el seu hàbitat natural l'animal viu a pleret. Els humans, gràcies a aquesta imperfecció, ens hi adaptem. En això som com les rates! Nosaltres, però, ens adaptem a llocs i a circumstàncies que descobrim o trobem i anem afaïçonant amb mans, intel·ligència i paraula. O, si ho preferiu, amb el treball, l'obra i l'acció. Per poc que ens hi aturéssim i ho compliquéssim —i sense establir cap paralelisme entre els tres mots que hem fet jugar, encara que hi hagi tota la relació que vulgueu—, ens trobaríem amb l'home econòmic, polític i ètic. N'anirem parlant.
- 1.2. La humanitat, la part d'humanitat concreta europea és la que amb major agosament, i fins fa ben poc, ha anat intentant trencar límits en tots els horitzons al seu abast. Quan la lluita contra la naturalesa ha superat l'etapa de pura supervivència, concentra enginy i força tancant-se en Estats depredadors i rampinyaires, paradoxalment oberts al món sencer per al propi profit. Malgrat tot, porten, aquests Estats, la llavor cristiana de la llibertat i la fraternitat, l'admiració per la polis grega i la democràcia, i l'organització romana, necessària per poder salvar l'Estat. L'Església romana hi aportava el ciment ideològic, necessàriament religiós —encara— perquè el món pre-filosòfic és eminentment religiós. Els dos garants de la moral, déu i la metafísica, que per la massa és un de sol, aguanten bé.
- 2.1. Però aquest humà imperfecte, és, ensem —Aristòtil dixit—, l'animal més curiós, més tafaer, de tots. Fura per tot malgrat els enganyaments socials i les pressions ideològiques, i, capaç com és de sobrepassar límits, trenca la unitat religiosa. La Reforma parteix Europa. Escruta el més enllà, i Galilei fa experimentable l'heliocentrisme d'Aristarc de Samos i Copèrnic. A la recerca de bases per a la filosofia, el dubte metòdic porta Descartes al *cogito* famós. Són massa coses. Comença el món modern. Comença la secularització. El déu, invent dels homes, retrocedeix. Més endavant per Feuerbach ja no hi serà, per Nietzsche s'haurà mort. (Ara, tot s'ha de dir, pels alts científics de la nova gnosi de Princeton, retorna com a consciència de l'univers. Però això és una altra cosa.) El garant de la conducta s'eclipsa o s'escola pel clivellam ideològic. ¿S'ha acabat la moral?
- 2.3. Davant la puixança de la ciència, la metafísica dubta entre el ser i el no ser, i les opinions dels filòsofs van i

vénen: té sentit?, no en té?, és un abús de llenguatge?, és el fonament del pensar filosòfic? ... És de ben a la vora l'orientació en pro, de Zubiri, i, per camins diferents i més actuals, la de l'últim Eugenio Trias, que la vol fonamentar amb un treball sobri, metòdic i rigorós.

L'altre garant de la moral, doncs, vacilla, no exempt d'inseguretat.

- 3.1. Tanmateix, els humans tenim una conducta sobre la qual cal reflexionar. Una reflexió a compartir dialogalment. D'aquí endavant quan en aquest escrit llegiu moral, és senyal que parlem de normes de conducta reglades per via religiosa o ideològica. Ens referirem sempre a ètica en el sentit de coneixement que determina la rectitud i el sentit del comportament humà, segons uns principis normatius dels quals es deriven uns deures i unes obligacions (GEC).
- 3.2. Anant per aquests mons de déu, no s'acaba d'esbrinar si hi ha diverses concepcions de ser humà o un munt incoherent de confusions. És cert que ens topem amb els preocupats per problemes concrets com poden ser els ecologistes, els grups feministes o els homosexuals, però no semblen coincidir, ni dintre els mateixos grups, en un projecte global de recerca del deure i de la felicitat. Tot plegat sembla una jungla d'irreflexió, moguda per un vent canviant de reptes i modes. ¿Consciència, llibertat, bé, felicitat, responsabilitat, drets i deures, engatjament? No hi ha una visió global de l'humà concret.
- 3.3. El sentit ètic, fa Mounier, té una història psíquica personal, humil i fràgil. Es forma conjuntament amb la vida social i la raó, barrejat a les formes primàries, i potser, en molts casos, primitives, de la família immersa en la jungla d'irreflexió abans esmentada.
- 3.4. El resultat d'aquesta situació, en la gent del nostre temps, és un extremat conformisme en l'inconformisme. Rebutgen un vestit sota del qual hi ha els innatismes no morigerats pel seny, i la raó que, a posteriori, elabora totes les justificacions a la manca de rectitud, de verticalitat, propi del que mira, o hauria de mi-

rar, (Recordeu l'etimologia d'*anthropos*.)

II

- 4.1. Tot amb tot, aquesta humanitat és una, única. I seguirà endavant mentre sigui còsmicament possible. Acceptem el risc de destrucció per la impudícia dels Estats imperials, aflctors de la humanitat, però no creiem en la por. Passi el que passi —i que no passi!—, la resta ha de seguir els camins de personalització amb els mitjans que tingui al seu abast, per humanitzar la naturalesa. Per nosaltres aquest combat és, també, ètic i psíquic o, si voleu, ètico-psíquic. Perquè estem convençuts que l'educació ètica és capital per proporcionar a les opcions possibles religioses i ideològiques el fil conductor bàsic dels seus ensenyaments. Hi ha uns fonaments que la humanitat havia fet servir sempre, de manera espontània, que servien, als infants, per la lluita contra els seus problemes psíquics inherents al creixement, i a integrar la seva personalitat. Parlem dels contes meravellosos, de les rondalles. La nostra posició és aquesta, humils mestres com som, deixebles remots de l'escola de Jung per via de Marie Louise von Franz, d'Hedwig von Beit, i de Bruno Bettelheim.
- 4.2. La humanitat, dèiem, és rupturista, transgressora de límits. La del nostre temps comença a patir per l'estretor del planeta. Vol anar unvers enllà, i ja ha fet les primeres tentines. És la magnífica voluntat d'emancipació, la recerca de l'home nou per voluntat humana, aprofitant l'embranchida del complex món tècnic per aplicar al servei de la humanitat les troballes científiques. És una humanitat, la nostra, que pot començar a ser adulta. Ha abandonat el sentit d'un déu paternalista, està tallant el cordó umbilical amb la mare terra... Diem comença, perquè les dificultats per la personalització, que és filla de la voluntat lliure i del projecte d'humà individual i social, són tan ingents, que el comportament ètic universalitzable no té cap relleu públic al costat dels models penosos i lamen-

tables que frueixen de primacia en els mass media populars. O hi ha voluntat de cretinització general o, potser, la incapacitat real de l'aprenent de bruixot!

- 4.3. En preconitzar la rondalla per a l'ensenyament de l'ètica al cycle inicial i els dos primers del mitjà, no pretenem haver trobat la solució d'aquest ensenyament bàsic per a la construcció de l'humà. Cerquem: mantenir el gust per la paraula expressada de viva veu pel mestre enfrontat amb l'alumne, l'organització de la lògica discontinua del petit per la lògica no menys discontinua però clarament teleològica de la narració, la validació de sentiments importants als quals l'obre la vida i que veu viscuts per personatges de la rondalla, i, també, alimenta, la narració, les esperances d'encertar un bon final malgrat les marrades i entrebancs dels protagonistes i com els protagonistes.

- 4.4. Per la rondalla s'enriqueix la vida de l'infant de manera immediata però amb capacitat de duració. El conte ben explicat fa que se senti comprès en els seus desigs de major tendresa, en els anhels més ardorosos, en els sentiments i angoixes que l'estalonen i el paralitzen, i en les esperances més nobles.

- 4.5. Els aspectes més obscurs i irracionals que el fan patir i el provoquen interiorment, els hi aclareix el narrador, que no l'abandona a les seves fantasies, i es troba estimat per algú que el necessita. Ell, que no es coneix encara a si mateix, rep un coneixement intuïtiu per via de narració i, en el seu inconscient, troba el seu propi natural i el seu esdevenidor, i descobreix que esdevenir persona amb plenitud de sentit vol dir endurar proves difícils i passar aventures meravelloses.

- 4.6. Als nostres infants, els ha tocat de patir en carn pròpia o dels companys, el desamor entre els pares, amb tot el que els representa de por d'abandó, de perdre estimació, de dividir l'atenció entre un i altre, d'haver d'adquirir unes cauteles de relació familiar impròpies de l'edat. Perquè els infants necessiten esperança. Davant les dificultats recorre a la fantasia per no perdre l'esperança. Els propis

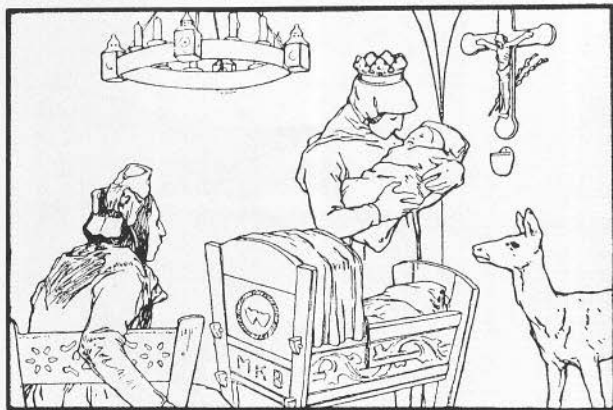
fracassos o les burles dels més grans, les compensa exagerant la fantasia. Davant d'un atac de ràbia noteu que només distraiem la seva atenció provocant aquesta seva fantasia. Si els pares no saben comunicar esperança al seu fill, la fantasia no el pren, no veu, llavors, el seu esdevenidor i interromp el desenvolupament. Som a l'autisme o a les seves portes.

La fantasia és irreal. És cert. Però la sensació que dona és ben real i agradable, i és a favor de l'esdevenidor de l'infant, que, per sobreviure, necessita aquesta sensació. Notem que quan la rondalla s'acaba i arriba el matrimoni del protagonista, i esdevé rei, *sent* el benestar de l'estat d'independència, és la felicitat plena que pel record de l'infant és el seu bressol on exercia de rei ben servit i ben peixat, a la més mínima.

III

- 5.1. Si s'ha fet un treball ètic coherent durant els tres cycles d'EGB, s'arriba al llindar de l'adolescència en excel·lents condicions. Potser oblidarà el que ha rebut, potser en renegarà. Estiguem, però, segurs que els fonaments no en patiran. Ha adquirit recursos psíquics profunds impensables que l'ajudaran a surar. No oblidem que entre l'escola i les educacions paral·leles hi ha un hiatus difi-

El conte ben explicat fa que el nen se senti comprès en els seus desigs de major tendresa, en el valor i en la por.

cil d'omplena si la família no exerceix com a tal família i, encara pitjor, actua d'esquena a l'escola. Hi ha, llavors, un conflicte de models que provoca un combat interior, d'abast molt ampli, contra l'esquizofrènia i que, manta vegada, es resol amb fuga endavant, amb ruptura contra si mateix.

- 5.2. Davant del nihilisme del salt frenètic, irreflexiu, trobem els models ètico-morals clàssics que continuen pesant sobre el món dels professionals, l'ètica d'alliberament del con sud-americà, el marxisme ortodox i els neomarxismes occidentals. Potser cal afegir tot seguit que les diverses ètiques van aproximant-se, assumint una sèrie de característiques comunes, entre les quals trobaríem una voluntat de felicitat per al major nombre possible, el diàleg i la comunicació juntament amb la democràcia participativa i tot el que l'occident havia anat aconseguint: dret a la vida, autonomia personal, dret a regir-se per les pròpies lleis, etc., entenen tothom —i aquí hi ha la pedra de toc— que l'ètica ha de tenir un valor universal i ha d'aconseguir l'harmonia i el major benestar a tots els humans.
- 5.3. Per dissort, la confusió entre economia i política, per influència d'un determinat marxisme que beneïa tota situació que pretengués posar en mans del comú la propietat privada dels béns de producció, ha resultat

nefasta. Ha permès tota mena de vexacions i ha induït els feixistes i els nazis a les follies i els somnis imperials, en nom de la suprema subordinació a la nació, a la raça o al ridícul «imperio hacia Dios» que ens ha tocar patir. Era el resultat de la confusió lamentable entre el liberalisme polític i el liberalisme econòmic.

- 5.4. En els Estats sotmesos a formes dictatorials s'anulla la diferència entre *forma* i *força*. Ho aclareix la dita popular: diu l'article vint-i-sis que en un cas de compromís, el govern té atribucions per passar-se pels faldons totes les lleis del país... El bé comú ens obliga, en nom i defensa de l'ètica, a insistir en l'educació per una política verament democràtica i mundialista. Democràtica per raons òbvies de participació, de custòdia dels drets fonamentals, de divisió de poders, i de manteniment —per ara— de la força en unes soles mans, el govern, sortit de la lliure opció dels ciutadans. Mundialista, reconeixent la dificultat de portar-ho a terme, aconseguir que aquesta força just esmentada, vagi a una sola mà, allunyada de les velleïtats de resoldre els conflictes interns *manu militari*, com si es tractés del nus gordià. Cal retornar al polític tota la seva dignitat, no subordinant-lo a l'econòmic en nom de la racionalitat. Aquesta satisfà exigències tècnico-econòmiques, però pot no respondre a exigències humanes culturals i històriques, raonables en definitiva, amb resposta, per tant, política.

- 5.5. Nosaltres estem convençuts que l'exemple de la natura —i procurarem no traïr Piaget!—, de fer les coses pels seus passos comptats, ens ensenya el camí de les primeres etapes de l'educació-ensenyament fins a l'inici de la pre-adolescència. Hi ha un fons comú a la humanitat —fons a mantenir— que apareix en tots els pobles neolítics. Era pàbul familiar de tots els infants, més ençà de les tradicions tribals i de les pràctiques rituals, administrat per la saviesa dels ancians de cada casa. Malgrat les diverses crítiques aferrissades i menyspreatives, que els havien arraconat a les llars humils i a les pageïes, els folkloristes les van salvar i

ens les van transmetre: són les rondalles, els contes de fades, les narracions meravelloses.

- 5.6. Hi ha humanitat quan hom sap dir sí allà on hi ha un bon projecte, un camí apte per ser seguit, i quan se sap dir no a tot allò que desviï irraonablement la tasca seriosament empresa.

Això suposa conèixer el que es vol i, amb la capacitat per a atènyer-ho, la manera d'aconseguir-ho. Suposa la intel·ligència, el seny i l'endurança. Suposa la voluntat, la tenacitat. D'altra banda, un món com l'actual, on tot conspira, a occident, per a la submissió a la racionalitat econòmica i, a orient, per mantenir els ciutadans en la condició de súbdits, els humans comencen a ser —manes de Marcuse!— unidimensionals. L'onomatopeia francesa, «metro, boulot, dodot», monòtona i cadenciosa, es fa realitat

aclaparadora a les grans ciutats. La imaginació apagada, la fantasia morta. Només desig de fer diners per, amb l'ajuda de la mateixa tècnica que aclapara, fugir, tancar-se a casa. Només allò que pot satisfer, el compromís al servei dels altres, satisfà profundament. D'aquí la urgència de fer mans i mànegues per aconseguir estatuts satisfactoris a l'abast del màxim possible de persones.

- 5.7. Per això les escoles necessiten orientar el gust pel joc imaginatiu, per la disciplina de l'esforç personal i de grup, l'afecció a la lectura, l'harmonia del ritme i del cant, la vida dels colors i del fang treballats per la gràcia dels dits, la bellesa riquíssima de la poesia, la descoberta d'horitzons insospitats per l'exploració a ple aire de l'entorn meravellós que és el nostre país.

Sí. Sense oblidar que en els fonaments hi ha d'haver els reflexos, l'esperit, i la força, en definitiva la sanitat interior, que les rondalles hauran ajudat poderosament a fer créixer. Perquè, ¿on aniràs, bou, que no llauris?

Bibliografia

- ARENDE, Hanna, *Condition de l'homme moderne*, Calmann-Lévy, París, 1983.
 FRANZ, Marie Louise von, *L'interprétation des contes de fées*.
 FRANKFORT, H. i H. A., WILSON, J. A., i JACOBSEN, T., *El pensamiento filosófico*, Fondo de Cultura Económica.
 GAUCHET, Marcel, *Le désenchantement du monde*, Gallimard, París, 1985.
 BETTELHEIM, Bruno, *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*, Grijalbo, Barcelona, 1977.
 — *La fortaleza vacía*, Laia, Barcelona, 1972.
 MOUNIER, Emmanuel, *Traité du caractère*, Poche Seuil, París, 1974.
 TRÍAS, Eugenio, *Los límites del mundo*, Ariel, Barcelona, 1985.
 WEIL, Eric, *Philosophie moral*, Vrin, París, 1981.
 — *Philosophie politique*, Vrin, París, 1984.

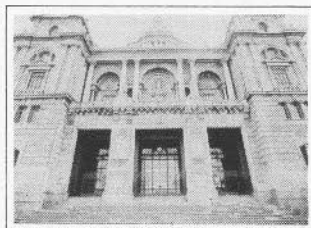
Revistes

- «Sprit», *Paul Ricoeur*, n.º 101 (maig 1985), p. 1.
 «Misión abierta», *Una ética liberadora* (sep. 1985).

MUSEU DE CERÀMICA

Les col·leccions del Museu ofereixen una àmplia perspectiva de la ceràmica esmaltada espanyola des del segle XIII fins als nostres dies. A través de les seves sales es pot seguir no solament la història de les diferents manufactures, sinó també la de les innovacions tècniques introduïdes en el curs d'aquests vuit-cents anys. A les sales medievals, s'hi exhibeix la ceràmica àrab i les ceràmiques de Paterna, Catalunya, Terol i Manises. Entre les peces de reflex metàl·lic hi ha exemplars de fama universal. A les parets es mostren rajoles procedents de Manises i de Catalunya, així com una col·lecció de Socarrats, produïts a Paterna als segles XV i XVI.

Les sales de Talavera, Aragó, Sevilla i Catalunya mostren tot el repertori de la ceràmica renaixentista i barroca, a partir del segle XVI, amb les seves dues sèries: la policroma, amb gran varietat de colors, i la blava.

Adreça: Palau Nacional, Parc de Montjuïc, 08004 Barcelona.

Telèfon: 325 32 44

Horari: de 9 a 14. Dilluns tancat.

Entrada: 175 pts. (combinada amb el Museu d'Art de Catalunya). Entrada gratuïta els diumenges i cada dia als escolars, jubilats, membres de l'ICOM, crítics d'art, ensenyants, menors de 16 anys i grups amb finalitat cultural o docent.

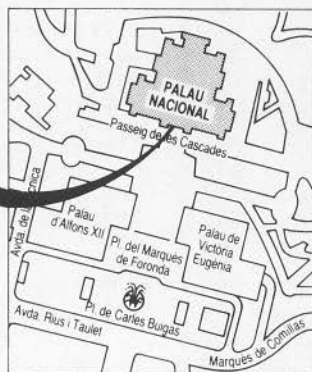
Accessos: Metro plaça d'Espanya, autobusos a plaça d'Espanya 5, 8, 9, 13, 27, 56, 57, 108 i 109.

La ceràmica catalana, que té dedicades dues sales, presenta, a més a més de plats, terrines i pots de farmàcia decorats ricament, una sèrie de plafons que adornaven els arimadors de les cases. En aquestes sales també cal destacar la col·lecció de rajoles d'oficis i els plafons de «la xocolatada» i «la cursa de braus».

La sala d'Alcora conté una rica col·lecció produïda a la fàbrica

fundada pel comte d'Aranda, amb pastes i dibuixos semblants als de les fàbriques europees del segle XVIII. La ceràmica contemporània, exposada a la sala «Llorens Artigas», mostra totes les tendències de la ceràmica del nostre segle. Hi figuren, entre d'altres, obres de Serra Fiter, Llorens Artigas, Cumella, Picasso i Miró, i d'estrangers com els italians Carlo Zauli i Nani Valentini i el nord-americà Paul Soldner.

Serveis que ofereix

- Sala d'Exposicions temporals.
- Sales de reserva (visites per a estudiants i investigadors acompanyats).
- Departament d'Educació.
- Taller de Ceràmica.
- Sala de Projeccions.
- Biblioteca.
- Taller de restauració. Reservat per a les necessitats del Museu. Assessorament al públic (prèvia cita).
- Venda de publicacions, reproduccions i objectes de regal.

VIATGE D'INTERCANVI AMB UN CENTRE FRANCÈS

L'escola on s'ha realitzat aquesta experiència és l'Escola Pública Bellaterra, annexa de l'Escola de Mestres de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Els nens que acull aquest centre són de procedència social molt diversa: fills d'habitants de Cerdanyola del Vallès i fills de treballadors de la Universitat.

El curs 1981-82, i com a proposta del Departament de Filologia de l'Escola de Mestres, es va començar l'experiència de la implantació de la llengua estrangera a l'escola abans de l'edat que marquen les disposicions oficials. Es donà als pares dels alumnes la possibilitat d'escollir entre el francès i l'anglès, tot comptant amb l'ajuda de professors de llengua estrangera de l'Escola de Mestres per dur a terme les classes.

Els nois que realitzaren l'intercanvi el passat curs eren a setè d'EGB i havien iniciat l'aprenentatge de la llengua estrangera a 4t. curs, a raó de dues mitges hores setmanals. Aproximadament la meitat d'aquesta classe fa francès i l'altre meitat anglès.

El primer contacte amb el *Collège de Génolhac* es va fer a través de la professora de castellà d'aquell centre. El *Collège de Génolhac* es troba en una petita població rural situada a 70 km al nord de Nimes en una regió muntanyosa: Les Cévennes. Es tracta d'un centre públic que acull nois i noies entre 11 i 15 anys de Génolhac i de les rodalies.

El nostre primer objectiu en iniciar el contacte amb aquesta escola francesa era, mitjançant la correspondència escolar, motivar els nostres respectius alumnes per comunicar-se tot practicant una llengua estrangera. Així, doncs, proposàrem als nois de 7è. d'EGB i als nois de 4ème. d'establir aquest diàleg.

La correspondència es va iniciar amb una tramesa de felicitacions de Nadal, escrites en francès des de Bellaterra i en castellà des de Génolhac.

Durant el segon i tercer trimestres, l'intercanvi va ser més productiu. Cada noi va enviar una carta dirigida a algun dels nois francesos presentant-se: nom, edat, adreça,

Daniel Ruiz moras
COLONIES A
FRANÇA

3er trimestre
CURS 7es EGB
Bellaterra

família, activitats d'esplai, afeccions, etc. Aquestes cartes es varen escriure en francès i ens les contestaren en castellà. Vàrem intercanviar, en altres trameses, descripcions dels nostres respectius centres, comarques, de l'organització dels estudis a ambdós països, etc. Les cartes personals s'enviaven sempre en francès i les altres informacions s'enviaven en castellà i a la inversa des de França.

Els documents es treballaven sempre a classe i és ben segur que cap altre document no ha estat mai rebut amb tant d'interès i motivació, més encara quan es va començar a entreveure la possibilitat de visitar els nostres amics de Génolhac.

El fet d'aprofitar les colònies escolars que anualment l'escola té programades per anar a conèixer els nois i noies francesos ens va semblar que podia enriquir tota la classe, tant els qui estaven estudiant francès com els qui feien anglès.

Convocàrem els pares per exposar-los la nostra proposta i demanar-los l'ajuda necessària, tant econòmica com de muntatge. Pensàvem que era molt important que tots els nois poguessin fer el viatge i, com que no comptàvem amb cap subvenció, calia que entre tots els pares es pogués finançar el presupost.

PREPARACIÓ DEL VIATGE

Un cop obtinguérem la total aprovació i suport per part dels pares de la classe, passàrem a l'organització material del viatge, que incloïa els següents aspectes:

1. Organització material

Contacte amb l'escola francesa per tal de fixar les dates, discutir les activitats que podíem programar a Génolhac i resoldre els aspectes de menjar i allotjament. Menjaríem a la cantina del Collège de Génolhac i dormiríem uns a casa de famílies franceses i uns altres a l'alberg que l'ajuntament del poble té per allotjar els forasters. Pensàvem estar-nos dos dies a Génolhac durant els quals fariem una llarga excursió a peu, partits de futbol i handbol, visita al poble i a l'escola i festa de comiat amb espectacles preparats pels mateixos nois.

Demanda i recollida de documents necessaris per viatjar (passaport i assegurança d'accident).

Establiment de l'itinerari. Ens proposàvem de conèixer Carcassona, Montpeller, Avinyó i Nimes, poblacions que queien dins el nostre itinerari i que ens interessaven sobretot des de l'àrea de ciències socials i de francès.

Reserva d'allotjament per a la primera nit a Montpeller en un alberg de joves.

Lloguer d'un autocar que pogués acompanyar-nos a totes les visites que ens proposàvem de realitzar.

2. Activitats des de les diferents matèries

Davant la perspectiva tan engrescadora del viatge a França vàrem veure l'oportunitat de fer un treball interdisciplinari amb l'objectiu comú de preparar el viatge. Així, doncs, des de diferents matèries es va començar a treballar aspectes relacionats amb França.

Àrea de matemàtica. Es va estudiar la moneda francesa i les seves equivalències amb la moneda espanyola. Es va examinar el presupost, el que representava en pessetes i francs, etc.

Àrea de ciències socials. S'estudiaren aspectes físics, polítics i econòmics de França en general i de manera més aprofundida de tot l'itinerari del viatge.

D'altra banda, durant el curs anterior s'havia estudiat la societat romana i la societat medieval i l'empremta que havien deixat a Catalunya. Es presentava ara una bona ocasió per revisar el que s'havia estudiat tot relacionant-ho amb les visites que ens proposàvem de fer: els monuments romans de Nimes (Maison Carrée, Arènes), el Pont de Saint Bénézet d'Avinyó, el Pont du Gard (que finalment no vàrem poder visitar) i, com a monuments medievals, el Palau dels Papes d'Avinyó i la *Cité* de Carcassona, un clar exemple de ciutat medieval.

Àrea de llengua castellana. Els nois realitzaren uns treballs escrits per regalar als companys francesos: una descripció de cada un dels nois de la classe acompanyada d'un

retrat dibuixat, i una descripció de Catalunya, els seus costums i la seva història. També prepararen dos guions teatrals per representar davant els nois francesos.

Àrea de francès. Es va dedicar pràcticament un mes i mig a preparar el viatge des d'aquesta matèria. Els nois varen fer una llista dels aspectes que calia revisar o aprendre de bell nou, després es van seleccionar els que es consideraven més importants. D'aquesta tria sorgiren dos grans blocs: la comunicació oral i els aspectes culturals.

Comunicació oral: els nois varen fer hipòtesis de les situacions de conversa que havien de poder entendre i on havien de poder participar:

- Saludar i acomiadar-se joves i adults en qualsevol moment del dia.
- Presentar-se (dir el seu nom, edat, parlar de la família, etc.).
- Donar les gràcies, acceptar, refusar.
- Expressar els gustos i les afeccions (relatiu a menjars, esports, etc.).
- Demanar el camí per anar a un lloc.
- Demanar un producte en una botiga (alimentació, postals, records, etc.).
- Demanar i donar informació sobre l'hora i moments del dia.

Aspectes culturals: igualment es va fer una llista d'aquelles informacions útils que interessava tenir per al nostre viatge:

- Organització del sistema escolar francès.
- Costums horaris dels francesos.
- Costums en l'alimentació.
- Els esports a França.
- La ràdio i la televisió.
- Situació lingüística de les regions per les quals havíem de passar.
- Vocabulari útil lligat a l'itinerari i a les activitats que havíem previst de realitzar.

Volem assenyalar que la majoria d'aquests aspectes havien estat tractats a classe anteriorment, però ara adquiriren un sentit que no havien tingut mai. És per això que ens sembla gairebé imprescindible que l'aprenentatge de la llengua estrangera a l'ensenyament primari estigui vinculat a algun tipus d'intercanvi escolar per poc ambicions que sigui. En aquest sentit podem transcriure, com a anècdota, que

algun dels nois de la classe que estudiava anglès sentia la necessitat d'estudiar francès, perquè «ara el que necessitem és saber una mica de francès». Aquest i altres comentaris ens van portar a proposar que els alumnes de francès fessin alguna classe per als alumnes d'anglès. Així, doncs, es va organitzar el treball per parelles: cada parella treballà un aspecte de comunicació oral i un aspecte cultural. A partir de documents orals variats del departament de francès s'elaboraren microdiàlegs que representaven les diferents situacions de conversa que havíem decidit treballar prèviament. Aquests microdiàlegs es presentaren davant els nois d'anglès, i els nois de francès, en el seu paper de mes-

2on dia

A 2 quarts de 8 ens vam llevar per arreglar les motelles, tots ja emmorzats, empeniem el camí cap Avignon de l'Arxa una vegada allà ens va donar 340 francs per menjar el que volguéssim.

El motxe quey erem tot menes i ja ens teníem fent senyals a totes les dependències, en un bar ens vam trobar a una balencià que ens o va amar-ho traduint tot. SORTI!

A les dues quedàvem davant el Palau dels Papes.

Després d'aver lo usital ens posàvem en camí a Gemolac tot hom es volia imaginar com serien els menes de Gemolac. Aquest poble està situat a dalt de la muntanya i el camí síens feia interminable, però no podia durar sempre i... sense assabentar-se ningú ja hi erem!

Tots molt arengonyits ens anàvem saludant i presentant-nos, els que estudiàvem Francés poc a poc amarem descobrim la seva parella. L'escola era molt gran amb una classe per cada cosa, teníem una cuina grandiosa on estàvem treballant els menes (miller dit les menes!!) fent-nos el menjar. Ens feiem creps i pastissos. A la nit la gent^{de m} va amar a casa dels francesos i els altres a l'alverque

Vanessa Arceba

tre, treballaven la repetició, la memorització, etc.

S'ha d'observar ací que tota aquesta fase de treball va tenir més una funció motivadora i educativa en el sentit ampli que no pas d'adquisició lingüística per als nois d'anglès.

Els aspectes de cultura francesa varen ser també preparats a partir de documents del departament de francès i es van presentar a tota la classe de 7è. amb cartells i dibuixos que havien fet els mateixos nois.

Tasques durant el viatge. Abans d'emprendre el viatge es van establir una sèrie de tasques que calia fer durant el viatge. Cada dia un grup de nois recolliria informació gràfica amb fotografies i diapositives; cada noi faria la crònica escrita de cada dia i la descripció de les visites que realitzaríem.

TREBALL POSTERIOR AL VIATGE

Dossiers

Cada noi va elaborar un dossier amb les parts següents:

- Informació i documents recollits abans del viatge (treball fet a classe des de les diferents àrees, mapes, etc.).
- Descripció de l'itinerari.
- Crònica de les activitats de cada dia durant el viatge.
- Descripció dels monuments visitats.
- Descripció de Génolhac.
- Valoració del viatge.

Els dossiers anaven illustrats amb dibuixos, fotografies i postals.

Murals

Es varen realitzar murals on s'explicava, dia per dia, les etapes de la sortida. Aquests murals restaren exposats a la classe fins a final de curs.

Reportatge àudio-visual

Les diapositives fetes durant el viatge es varen ordenar cronològicament i es va escriure un petit comentari sobre cada una.

També disposàvem de dues pel·lícules de super 8 (6 minuts) que va filmar una de les mestres acompanyants.

Reunió amb els pares

Tot aquest material (dossiers, murals i reportatge àudio-visual) va ser presentat als pares de la classe a final de curs.

D'altra banda, els alumnes de francès van enviar al Collège de Génolhac cartes d'agraïment en nom de tota l'escola per la meravellosa acollida que havíem tingut.

Valoració del viatge

La valoració del viatge es va fer de dues formes: la primera es va fer col·lectivament. Es va donar un petit guió per tal que els nois hi treballassin en petits grups i després expliquessin les seves conclusions davant l'assemblea de classe. Cada grup de nois explicava els aspectes negatius, els aspectes positius i les anècdotes. Seguidament, en un torn obert, cada noi podia matisar les diferents intervencions. La segona valoració va ser feta individualment, per escrit i adjuntada a manera de conclusió, en el seu dossier.

Hem de dir que en les valoracions els aspectes negatius van ser pocs i molt lligats a qüestions materials (menjars, autocar), mentre que les valoracions positives van ser molt nombroses. Els nois estaven molt satisfets d'haver pogut conèixer amb nois francesos i es queixaven del poc temps d'estada a Génolhac. Els va sorprendre la possibilitat de comunicar-se i el clima de cordialitat i generositat total. Qualificaven d'aventura el fet d'haver passat dues nits en cases franceses i recordaven la gran quantitat d'anècdotes viscudes.

Des del nostre punt de vista d'ensenyants, la valoració és també molt positiva. En primer lloc, perquè la resposta de tota la classe fou del màxim entusiasme tant en la preparació com en la realització del viatge. En segon lloc, pel que suposa per la matèria de francès com a obertura de noves perspectives per al cicle superior d'EGB: hem pogut constatar que aquestes experiències que solien fer-se a BUP poden generalitzar-se a EGB. En tercer lloc, perquè l'experiència no ha quedat restringida a una matèria, sinó que ha estat

fruit del treball interdisciplinari, de la col·laboració de nois i pares i perquè tindrà continuïtat en la visita que els nois francesos ens faran a finals d'aquest curs.

INFORMACIONS PRÀCTIQUES

1. Documents que es necessiten

1.1. Documents d'identitat: per passar la frontera els nois han de portar un dels documents següents: passaport col·lectiu, que s'obté a la comissaria de policia. Per sol·licitar-lo cal un imprès, que expedeix la mateixa comissaria, i l'autorització paterna. Els pares han de passar per comissaria per signar-la. Si els nois tenen passaport individual, no els cal el col·lectiu. També es pot passar la frontera amb el DNI de cada noi i el permís patern, que s'ha de signar també a comissaria.

1.2. Assegurança d'accident o malaltia que puguin patir els nois durant el viatge. El preu aproximat és de 700 ptes. per noi i setmana. Aquesta assegurança no és obligatòria però la recomanem per a més tranquil·litat de pares i mestres.

2. Adreces útils a Barcelona

Oficina de Turisme Francès, Gran Via de les Corts Catalanes, 656, Barcelona. Allí es

poden obtenir mapes, prospectes i adreces per a allotjament en centres de joves a França.

Institut Francès de Barcelona, carrer Moia, 8, Barcelona. Aquesta institució ofereix als seus socis un document acreditatiu per poder visitar gratuïtament els monuments de l'Estat francès així com tota mena d'informacions.

3. Allotjament

A part de la possibilitat d'allotjar-se en les cases dels nois amb qui es fa l'intercanvi, totes les ciutats grans i molts pobles de França tenen albergs o centres de joves on es pot dormir i menjar per poc preu.

4. Ajuts

La Generalitat ha convocat enguany beques per afavorir l'intercanvi escolar amb l'estranger. Cal adreçar-se al Departament d'Ensenyament.

D'altra banda, a vegades algunes entitats privades locals han ofert algun tipus de subvenció per poder viatjar.

5. Entrades a museus i monuments

Les tarifes d'entrada a museus o monuments són, quan es tracta de grups escolars, molt reduïdes o totalment gratuïtes.

Pour demander...

madame - Pardon monsieur pour aller à la rue Napoleon?

monsieur - vous prenez la première rue à droite nous suivez tout droit et vous trouverez un Bar. Demandez au garçon.

madame - S'il vous plaît, un café au lait
garçon - voilà!

madame - Pardon pour aller à la rue Napoleon?

garçon - c'est très facile nous sortez et vous tournez à gauche.

6. Com trobar un centre per fer intercanvi escolar

Hom pot dirigir-se, per trobar un centre francès disposat a fer intercanvi escolar, a l'Institut Francès de Barcelona (adreceu-vos al Conseiller Pédagogique) o a l'Inspecció d'EGB, Secció de Francès, carrer Àusias March, 26 de Barcelona (adreceu-vos a la senyora Carmen Santos).

ITINERARI DE L'EXCURSIÓ A GÉNOLHAC

Sortida el matí de Bellaterra.
Esmorzar abans d'arribar a la frontera.
Dinar i visita a Carcassona.

Sortida de Carcassona després de dinar i sopar i dormir a Montepeller (dormirem en un alberg, «Centre Internacional de Jeunes»).

Segon dia

Sortida de Montpeller. Visita d'Avinyó, on dinarem. Visita al Pont du Gard.

Arribada a Génolhac a la tarda.

Sopar i dormir a Génolhac. Qui ho vulgui fer, podrà conviure amb una família francesa.

Tercer dia

Passarem el dia a Génolhac per conèixer el poble i les seves rodalies. Farem una excursió a peu a la muntanya amb els alumnes de l'escola que anem a visitar.

A la nit farem un sopar i una vetllada d'acomiadament.

Quart dia

Sortida el matí de Génolhac. Visita i dinar a Nimes.

Després de dinar tornada cap a casa amb la motxilla plena de records. Arribada a Bellaterra cap a les 8 del vespre.

BON VIATGE!

Luci NUSBAU
Margarida TEIXIDOR

Col·lecció VENTALL

6

Albert Masó i Planes
Josep J. Pérez De-Gregorio
Francesc Vallhonrat i Figueras

LA VIDA DE LES PAPALLONES

INICIACIÓ A LA BIOLOGIA DELS LEPIDÒPTERS

KETRES EDITORA

Col·lecció VENTALL

LA VIDA DE LES PAPALLONES

per *Albert Masó i Planes*
Josep J. Pérez De-Gregorio
Francesc Vallhonrat i Figueras

Aquesta publicació és una obra de divulgació que comença essent una autèntica iniciació a l'Entomologia, a través dels lepidòpters. Tot apropant-nos a les papallones, ens fa entreveure el món dels insectes.

Format: 12,5 × 19,5 cm
296 pàgines, més de 300 il·lustracions
20 làmines a 4 colors

KETRES EDITORA S. A.

Diputació 113-115, esc. esquerra, entl. 4.^a
telèfon (93) 253 36 00
08015-Barcelona

ELS «TALLERS DE MÚSICA POPULAR»

A primeries del curs passat —1984-85—, acaronàvem un projecte desitjat durant anys i que, finalment, prenia cos: els «Tallers de Música Popular». La direcció General d'Educació Bàsica i Ensenyaments Especials de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, acollí el projecte i l'impulsà com un Programa de la Direcció General.

El que subscriu, professor d'EGB, en situació d'excedència fins a l'integrament de la Campanya i alhora membre del grup Al Tall, va fer aquesta proposta reflexionant sobre una senzilla experiència que va realitzar amb els seus alumnes del Cicle Superior, fa uns 10 anys, al Col·legi Públic de Benifaió (Ribera Alta) quan encara es trobava en actiu. Aquesta senzilla experiència, que alguns mestres proposaren als seus alumnes, va consistir a fer un curt treball d'estudi del medi al poble. Es formaren equips que havien de realitzar alguna entrevista i aconseguir una gravació en cassette d'un parell de cançons o melodies tradicionals comunicades per alguna persona major. Després hauríem d'escoltar les gravacions i comentar-les a classe. I fins i tot, això comptaria per a la propera avaluació de música. Quan arribà l'hora de posar en camí el material obtingut, la sorpresa es va presentar pel cantó que els equips no portaven gravades un parell de cançons, sinó una bona pila. Els xicons i xicones s'havien engrescat i pel seu compte van pegar una batuda per tot el poble fent cantar la gent tant com els vingué en gana. La sorpresa es va convertir en «mosqueig», quan escoltàrem les cintes. Un 75 % dels materials recollits eren ja coneguts, publicats i fins i tot repetits. L'altre 25 %, però, eren materials no editats ni recopilats per ningú.

D'aquesta activitat es decantà la reflexió: si això es pogués fer en moltes escoles simultàniament, donant un assessorament a

professors i alumnes, utilitzant uns criteris i una metodologia comuns i portant un seguiment del treball, la cosa podria passar d'una senzilla experiència d'estudi del medi, a una campanya de recopilació de música tradicional en tota regla. Vol dir que els xiquets, a banda d'acostar-se a la cultura musical de la tradició del seu poble assolint sensibilitat pel tema, estarien prestant un servei important al seu país; i això aniria molt bé per al país i per a la dinamització del treball escolar que es comprometria eficaçment amb la vida i la societat.

Fins ací la concepció de l'assumpte. Si a primeries del curs 1984-85 encara no parlàvem més que d'un projecte, avui ja podem parlar de realitats i fruits assolits; i d'una perspectiva realment encoratjadora.

Com es posà en marxa la Campanya? Començarem per editar un tríptic informatiu, un cartell i una circular que van ser tramesos a tots els Centres de Bàsica del territori valencià. D'ací i d'altres contactes, buscats i trobats, van anar apareixent els centres on hi havia voluntat d'implantar la Campanya;

UTILITZACIÓ

Quina utilització es farà dels materials que arreplegueu?

— En primer lloc, totes les gravacions i fitxes que vosaltres prepareu formaran un fons documental que podran utilitzar els músics i els musicòlegs. Aquest fons documental serà custodiat per la Conselleria d'Educació i Cultura de la Generalitat.

— Seguint els descobriments que vosaltres féu, un equip farà gravacions professionals de les interpretacions interessants. Amb aquestes gravacions es farà un fons de documents sonors amb els que es podran anar editant discos amb les veus i interpretacions directes del nostre poble. També aquestes futures edicions estaran a càrrec de la Conselleria.

— Cap a finals del curs, s'editaran cançoners amb les partitures i text d'algunes cançons descobertes i amb les dades dels equips que les han recollides.

bé per iniciativa del centre, bé per invitació nostra. A cada centre un professor almenys va assumir la tasca de coordinar la campanya al seu lloc.

Com a animador de la Campanya, vaig anar visitant tots els centres. Es va fer una sessió de treball amb el professor-coordinador i els alumnes que prèviament estaven disposats a formar equips de recerca; motivació, explicacions teòriques i pràctiques i debat sobre funcionament. A cada equip se'l va dotar amb cintes cassette, fullet orientatiu, enganxines d'identificació i fitxes de documentació. A partir d'aquest moment, el professor amb els seus alumnes organitzaven els equips i establien l'estratègia dels tallers dins el poble. En moltes ocasions persones alienes a l'escola col·laboraven per facilitar la recerca.

Tot preparat, els equips començaren a fer les entrevistes i gravacions a persones majors.

El criteri territorial va establir-se no restringint a comarques determinades, sinó d'una forma dispersa. Hi havia centres funcionant a totes les comarques valencianes.

Tots els dimarts —de 12 a 13 hores— un programa de Radiocadena Valenciana acollia els «Tallers». En aquest programa van intervenir telefònicament i en directe alumnes representants dels equips de recerca de gairebé tots els pobles participants; hi explicaven les incidències del seu treball i feien balanç dels resultats que anaven obtenint. Com que la cobertura del programa abastava la major part del país, els xiquets anaven assolint consciència de la dimensió dels seus esforços. Així mateix la gent major del poble s'avenia amb gran facilitat a col·laborar.

Els treballs mínims dels Tallers acabaven quan en l'escola es donava per tancat el període d'entrevistes i de documentació. Cal dir que a més de les gravacions, els equips anaven omplint una fitxa índex de cada cinta i unes altres fitxes —una per cançó— on es demanaven dades de localització de la peça, d'identificació i localització del comunicant, de l'equip de recerca i diverses dades funcionals i musicals sobre la peça.

Paulatinament van anar arribant a Conselleria els paquets amb els materials recollits. Vam anar estudiant i classificant aquests materials i assenyalant aquells que tingueren interès per a ser publicats.

Les publicacions que es faran —que ja s'han començat a fer— en una primera fase són

publicacions sonores. Més endavant es planteran les publicacions de transcripció musical. Totes aquelles interpretacions que s'han trobat interessants en les cintes cassette han estat gravades de nou amb un equip professional que la Conselleria ha disposat per desplaçar-se als pobles. Ara mateix ja està editat un doble LP amb gran quantitat de mostres estimables interpretades directament pels comunicants i sense cap altra manipulació. Açò ha eixit sota el títol «Fonoteca de Materials. Vol. I i II». Els materials d'aquests dos volums estan extrets d'una quarta part del total de la recerca feta el curs 1984-85. La previsió és que podrà arribar a fer-se una antologia important de documents directes de música tradicional. D'aquesta manera, els escolars seran autors o «culpables» d'una obra d'avantguarda en el camp de la recopilació folklòrica. A l'Estat espanyol són molt escasses les publicacions sonores de recopilació. No així a França, Itàlia i altres països que ja han atès la codificació sonora del seu patrimoni tradicional. La recopilació sonora és una forma més moderna i més eficaç que la transcripció musical, i, per descomptat, els alumnes i els professors «culpables» figuren en els crèdits dels discos com a tals.

INSTRUCCIONS PER A CONFECCIONAR LES FITXES DE CANÇONS

1. Poseu el títol propi, si la peça en té. Si no en té, poseu les primeres paraules del text.
2. El número de la peça ha de coincidir amb el número de l'índex de la cinta.
3. Si el comunicant és una persona normal del poble que mai no ha interpretat sol o en grup música popular, subratlleu la paraula «cap».
4. Subratlleu només les paraules de la frase que responguen a la realitat.
5. Contesteu segons la informació que vos dona el comunicant.
6. Respongueu segons els títols de la classificació temàtica. Si no encaixa en cap concepte, definiu vosaltres.
7. Respongueu segons la classificació de gèneres musicals. Podeu preguntar al comunicant. Si no encaixa en cap concepte, definiu vosaltres. Si dubteu, escriu amb llapissera. Si no ho sabeu, deixeu l'espai en blanc.
8. Per a contestar, pregunteu al comunicant. També podeu contestar amb altres informacions que aconseguiu.
9. Transcriviu el text fidelment respectant els dialectismes, castellanismes o qualsevol altra incorrecció idiomàtica. Demaneu col·laboració al vostre mestre per a la transcripció ortogràfica.

Ara, a primeries del curs 1985-86, la Campanya s'eixampla sobre la base de l'experiència del curs passat. Alguns pobles que intervingueren l'any passat volen continuar enguany; a més s'hi afegiran uns altres de nous.

La valoració d'allò que s'ha fet fins ara confirma les expectatives que hi havia l'any passat. Des del punt de vista de la recerca de música popular, el mètode es revela com a molt positiu. Cal pensar que les cultures tradicionals a la nostra àrea es troben en un moment de liquidació. Allò que es faça per inventariar el patrimoni sonor s'ha de fer en un termini de sis anys, perquè el procés de desaparició s'ha fet vertiginós. Al País Valencià, els treballs de recopilació han estat tardans i escassos i tot allò que resta per codificar només pot ser recuperat a base d'una operació de gran abast que escorcolle sistemàticament totes les comarques. Ací rau l'oportunitat dels «Tallers»: un gran nombre d'equips de joves recollectors fent simultàniament treball de camp dóna ocasió de fer aquest inventari en pocs anys. La limitació que suposa el fet que els recollectors no siguin persones especialitzades ve molt compensada per l'assessorament que reben dels tècnics i per la gran accessibilitat que tenen als comunicants i, sobretot, ve superada per l'abast tan ampli de recerca. El treball que van fer els equips el curs 1984-85 no hagués pogut ser completat per uns equips de folkloristes en menys de set anys.

LA CONSELLERIA D'EDUCACIÓ HA POSAT
EN MARXA LA CAMPANYA ESCOLAR.

TALLERS DE Música Popular

Per una altra banda, la valoració educativa també és molt positiva. Els jovenets del Cicle Superior que van participar assoleixen una sensibilitat pel tema de la nostra cultura tradicional, i es procura que arriben a copsar que no estan contribuint només a una recuperació de valors antics, sinó que estan ajudant a posar les bases per reconstruir la estètica musical de la nostra àrea mediterrània. Aquests jovenets que dins de molt poc de temps seran el públic preferent de les músiques de consum, sabran que es pot fer música de maneres diferents a les que de moment imposa la moda.

El curs 1984-85 es va cloure amb un aplec al qual es va invitar els alumnes i professors participants i on va celebrar-se, festivament, els resultats obtinguts i on tothom acabà de prendre consciència de la dimensió del treball que s'havia fet. Es van conèixer xics i xiques de comarques molt distants i d'alguna manera es completava el cicle d'una experiència escolar agradable i profitosa.

Vicent TORRENT

QUINS MATERIALS INTERESSA RECOLLIR?

Interessa que recollis tot el material musical que trobes.

Trobareu:

- **Materials ja coneguts** inclús per vosaltres mateixos. Graveu-los.
- **Materials fraccionats** (encara que només siga un tros d'una cançó, perquè no es recorda sencera; o una lletra sense música, o una melodia sense lletra). Graveu-ho tot.
- **Materials no massa autèntics** (de vegades es cantaven trossos de sarsueles i cuplés de moda als quals se'ls acoplaven lletres en els pobles). Graveu-los.
- **Materials variants** (vos cantaran les mateixes cançons unes persones i altres. Per xicoteta que siga la diferència entre una interpretació i una altra, graveu-les).
- **Materials en valencià, en castellà o mesclats** (moltes cançons es canten en valencià, unes altres en castellà i algunes mesclen les dues llengües). Graveu-ho tot.

LA DIADA DE SANT PONÇ A L'ESCOLA

Introducció

El treball que exposarem a continuació està centrat en tercer d'EGB. Ens plantejem com fer viure la diada de Sant Ponç a l'escola.

No volem que resti com un fet aïllat de les altres activitats fetes durant el curs.

És per això que ho relacionem amb temes de l'àrea de socials i naturals.

En l'àrea de socials, havíem treballat els sectors de treball (primari, secundari i terciari).

El sector primari és el que extrau riqueses de la natura. El sector secundari és el que les transforma. Anirem, doncs, a cercar herbes de virtuts culinàries i remeieres al camp i després les elaborarem, fent colònies, infusions, etc., i ho entroncarem amb la relació que les herbes medicinals tenen amb el cos humà, que és l'altre tema treballat, amb aquests nens, a l'àrea de naturals.

Abans de parlar de les virtuts de les plantes medicinals vàrem pensar que fora molt interessant que tots els nens expliquessin quines herbes coneixien i les que els pares i avis els donaven. A fi d'aplegar aquesta informació els nens van elaborar una petita enquesta per passar a les famílies.

La informació de l'enquesta va ésser força enriquidora. A la posada en comú, tots plegats constatarem que hi havia un seguit d'herbes que molts nens prenien per als «nervis», el «mal de panxa», «de gola», com a desinfectant... També descobríem la utilitat de moltes plantes de les quals fins ara desconexíem les possibilitats curatives.

Tota la informació que la classe va aportar s'annotava en uns fulls. Era el començament d'un dossier que constaria de les següents parts:

1. Enquesta i buidatge.
2. Elaboració dels criteris per a collir plantes.
3. Identificació de les plantes.
4. Propietats remeieres i culinàries.
5. Diferents formes de preparar les plantes.
6. Altres utilitats de les plantes recollides.

Fet ja el buidatge, va sorgir la necessitat de fer una excursió per reconèixer totes aquestes plantes.

Nosaltres volíem que els nens aprenguessin no només a buscar i identificar les plantes, els arbusts i arbres, sinó que també intentàvem de traspasar-los el respecte a la natura, a l'entorn; per això tots junts vam confeccionar uns criteris a tenir presents a l'hora de recollir les plantes:

Criteris a tenir presents

1. Només recollirem les plantes dels llocs on creixin abundantament.

2. No destrossarem els voltants d'on agafem les plantes.

3. No agafarem les plantes que creixin prop de les carreteres, ja que estan contaminades.

4. La majoria de plantes medicinals perden eficàcia al cap d'un any, per això no n'agafarem grans quantitats.

5. Hem de transportar-les amb un cistell obert, no en una bossa de plàstic.

El lloc que vàrem triar per anar d'excursió fou Puiggraciós (el Vallès). Allà trobàrem remeis casolans com el romaní, la farigola, l'espígol... Arbres freqüents dins la nostra vegetació com el pi, l'alzina; i també el roser boscà, l'esbarzer, l'esperguera, l'arítjol, el lligabosc, i l'estepa borrera, que són uns arbusts i plantes que sovint hem trobat i observat en les sortides, ja que són típiques de la vegetació de les nostres muntanyes. Aquestes serien les plantes i arbres que junts buscaríem i colliríem a Puiggraciós.

El dia de l'excursió ens vam distribuir en grups de 10-12 persones. Cada grup portava el seu petit equip: cistell, tisoires..., amb força il·lusió i moltes ganes de descobrir el que ofería el seu entorn.

Un cop ja a l'escola férem un petit *treball de recerca* buscant en els llibres la identificació de la planta i les seves propietats curatives, aprenent quina part se n'emprava: fulles, flors, tija, arrel...

Altres utilitats de les plantes recollides

1. Fem colònia

De totes les plantes recollides classificàrem les més aromàtiques (romaní i espígol) per fer la colònia.

Els nens es van informar de les diferents formes de dur a terme aquesta elaboració.

Van explicar a classe tres possibilitats:

1. Tallar les fulles de la planta a bocans petits i barrejar-los amb alcohol.

2. Aixafar en un morter, molt bé, les fulles de la planta i barrejar-les amb alcohol.

3. Barrejar les fulles tallades amb alcohol i alcohol i aigua per aconseguir una aroma més suau.

La classe es va dividir en tres grups per fer aquest treball. Un cop acabat, havíem d'esperar 15 dies per poder obrir les ampolles.

Passats aquests dies:

MMMM! Quina olor que fa!

La podem fer servir per friccionar-nos el cos quan estem cansats o hem agafat fred o per desinfectar alguna picada o simplement per fer bona olor!

2. Cosim els saquets de roba

Va ser un bon moment per practicar el cosir. Creiem que a tercer d'EGB els nens han de dominar enfilar agulles, passar embastes, cosir una vora i botons. Això els permetrà fer vestits per a titelles, nines-bossetes i altres objectes que ells vulguin construir.

En aquest cas vam cosir unes bossetes, plenes de fulles aromàtiques per donar bona olor als armaris de roba de les seves cases.

3. Treballem a la cuina de l'Escola

Quan tota la classe havia après ja molt bé per què servia cada planta medicinal, ens faltava saber com preparar-les per poder-les prendre quan estiguéssim malalts o després de menjar.

Buscant tots junts en llibres i preguntant a diferents persones vam saber que hi havia quatre maneres de fer-ho:

Decocció

Es realitza fent bullir les plantes en aigua de 10 a 30 minuts.

Tisana

Es posa a bullir, tirant-hi les herbes i deixant-les bullir dos minuts. Es retiren del foc i es deixen reposar 5 minuts. Es colen i ja estan llestes per prendre-les.

Infusió

Es tira l'aigua bullint damunt les plantes. Es tapa el recipient i es deixa reposar uns quants minuts.

Maceració

Es posen les herbes en un recipient amb aigua freda i cal deixar-les el temps indicat per a cada una d'elles.

A la cuina de l'escola poguérem realitzar aquesta interessant i laboriosa pràctica.

Fem mermelada

Per aquesta època de Sant Ponç la natura ens dóna molts fruits, però a Puiggraciós no en vam trobar; a més la nostra finalitat era centrar-nos especialment en les herbes.

Els nens havien vist, a la Fira de Sant Ponç barcelonina del carrer Hospital, fruites confitades i mermelades. Tot parlant-ne arribem a l'acord de fer nosaltres alguns pots de mermelada. Vam anar al mercat a comprar maduixes.

Recepta

1/2 kg de sucre.

1 kg de maduixes.

Es netegen les maduixes. S'assequen bé amb un drap de cuina, es deixen reposar i es posen a bullir a foc lent juntament amb el sucre.

Berenar

Teníem una bona mermelada amb moltes ganes de menjar-nos-la.

Així, doncs, guarnirem unes taules del menjador per menjar la mermelada amb galetes.

Mentrestant, uns nens van preparar per a tot el grup una tisana de menta per pair bé aquella dolçor.

**Àngels Bosch
Mercè Almar**

“Tota herba que es benehida
lo dia de vostre mort,
lleva a les xinxes la vida,
les quals nos molesten fort.
Contra elles sou reclamat
ab humils submissions,
siau lo nostre advocat
gloriós màrtir San Pons.”

UNA SORTIDA CAP A L'ENERGIA SOLAR

Proposem una sortida de dos dies, amb el propòsit principal de visitar les instal·lacions d'aprofitament de l'energia solar del sud de França, que per la proximitat relativa i la seva espectacularitat, ens estiren continuament.

Amb molta facilitat, s'aconsegueix un aprofitament intensiu de la sortida a causa de la resta de motivacions que la zona aporta, afavorint de retruc la globalització interdisciplinària gairebé de forma espontània.

A la nostra escola la fem a 8è. nivell d'EGB i ens agrada la tardor o ben entrada la primavera pel marc natural envoltant.

Vejam l'itinerari i un possible horari ja experimentat:

Primer dia

5.00 h Sortida de Lleida.

- 9.00 h. Una hora de patinatge sobre gel a Puigcerdà.
- 11.00 h. Llívia.
- 13.00 h. Forn solar d'Odelló.
- 14.00 h. Dinar de badall al Calvari de Font Romeu.
- 16.00 h. Central solar de Targasona.
- 18.00 h. Pas de la Casa - Port d'Envalira.
- 20.00 h. Canillo. Sopar i dormir.

Segon dia

- 10.00 h. Visita al Meritxell Vell i al Nou.
- 11.00 h. Recorregut per la Vall del Serrat o Valira Nord fins a l'estació d'esquí d'Arcalis. Es pot anar als estanys Tristaina. Cal consultar estat carreteres. Com a alternativa es pot

recórrer el Valira Oest fins Arinsal o Pal.

A tots els itineraris trobem esglésies romàniques com la de Sant Martí de la Cortinada, amb pintures al fresc.

14.00 h. Dinar a Andorra la Vella.

Tarda per comprar.

18.00 h. Tornada a Lleida.

Preparació

Cada escola ha d'optar pel seu estil de treballar les sortides.

Nosaltres fem un petit dossier de dades i esquemes i el preparam a classe, deixant part a la novetat i sorpresa de la visió de la realitat, tot concretant «in situ» i mantenint molt bé la motivació.

En tornar, s'arrodoneixen i es treballen les situacions que calgui.

Pot servir com a esquema mínim d'aspectes a treballar, el següent:

LA SEU D'URGELL

Capçalera de comarca.

La catedral romànica.

PUIGCERDA

Capçalera de comarca.

L'estany.

Tipus de vida.

LA Cerdanya

Aspecte físic

Depressió orientada.

El Cadí i el Moixeró.

El Pirineu.

El Segre.

Vegetació.

Història

Tractat dels Pirineus.

Frontera artificial.

Divisió de províncies.

Economia

Ramaderia.

Agricultura.

Turisme/esquí.

Relacions amb França.

Comunicacions

La collada.

Túnel del Cadí.

El ferrocarril.

Carretera a la Seu d'Urgell.

S'observa molt bé des dels miradors de:

Puigcerdà

Llívia.

Font Romeu.

LLÍVIA

Enclavament històric dins territori francès.

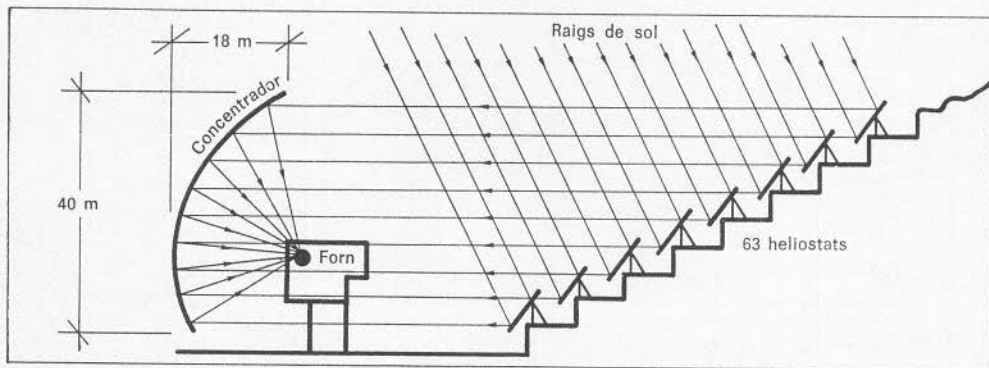
Carretera internacional.

Museu municipal i farmàcia més antiga d'Europa.

Pujar al castell per a contemplar la panoràmica.

ODELLO

Forn solar que es visita externament.

Característiques

- 63 heliostats en 8 terrasses, que donen un total de 2.835 m² de mirall pla.
- Un concentrador parabòlic de 40 metres d'alçada i 54 d'amplada per 18 de distància focal. En total 1.830 m² formats per miralls petits corbats mecànicament. Al seu darrera hi ha un edifici del Centre de Recherche de l'Energie.
- Un forn a 13 metres d'alçada en una cabina.
- Pel que fa a l'energia, s'aconsegueix un flux total de 1.000 Kw en un diàmetre receptiu de 80 cm. Pot arribar a concentrar fins a 12.000 vegades el sol com a màxim.
- L'aplicació és totalment experimental i s'empra per aplicar grans temperatures sobre el material que calgui, en atmosfera controlada i sense contaminació de la font d'energia.

FONT ROMEU

Turisme/esquí.
Ciutat pre-olímpica d'hivern.
Santuari marià dit «L'ermitage».
Calvari amb zona de pícnic i mirador.

TARGASONA

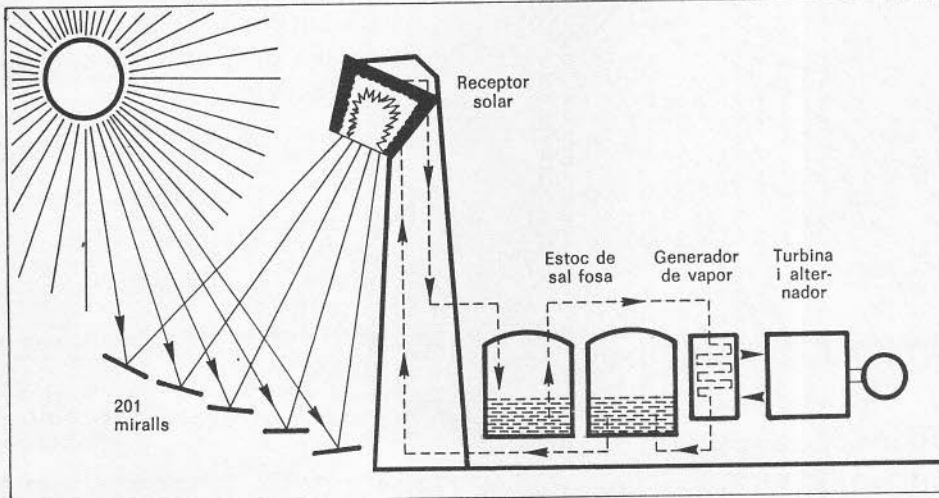
Central solar de 2.500 kw.

Característiques

- Camp de 201 miralls plans de 54 m² cada unitat, que donen un total de 10.740 m².
- Receptor solar de 56 m³ situat a 80 metres d'alçada que permet passar el fluid de 250 °C a 450 °C.
- El fluid és format per una barreja de nitrít i nitrat de sodi i potassi i dóna un total de 550 tones entre circuits i reserva tèrmica. La reserva permet funcionar el generador durant 6 hores després d'acabar la insolació.
- L'alternador de 2.500 kw, és mogut pel vapor d'aigua a 430 °C.
- Existeix també un circuit auxiliar d'11 heliostats parabòlics de 75 m² cada un i que s'empen per a fer la primera fusió de sal, mantenir-la a més de 240 °C perquè no solidifiqui i altres necessitats d'energies auxiliars. La reserva d'aquest circuit és de 80 m³ d'un compost orgànic.

ANDORRA

S'ha d'aconseguir una imatge d'Andorra distinta de la comercial.
Port d'Envalira (2.406 m, el més alt dels Pirineus).
Introducció geogràfica, relleu i rius.
Flora i fauna segons l'estació.

Història i poblament.
 Funcionament com a país.
 Els dos santuaris de Meritxell.
 Tabac, esquí, turisme, centre comercial.

- molt bé qualsevol sol·licitud d'informació.
- A Andorra la Vella trobem menjars bé de preu per dinar el segon dia.
  - Els nois han de tenir DNI i autorització paterna o materna oficial expedida per la Policia.

Recull de dades d'interès

- Per patinar a Puigcerdà, tel. 972-88 02 43.
- El Museu de Llivia és gratuït.
- Parròquia de Canillo per sopar i dormir. Cal portar sac. Tel. 8-51115. Mossèn Ramon.
- Les oficines de turisme d'Andorra atenen

Montserrat Galí i Fantova
Antoni Farré i Solé
Josep Malet i Camats
 Escola Pública de Pràctiques
 núm. 1. Lleida

"CAN SALETA"

Servei de Colònies

LA COSTA DEL MONTSENY

Aj. de Fogars de Montclús

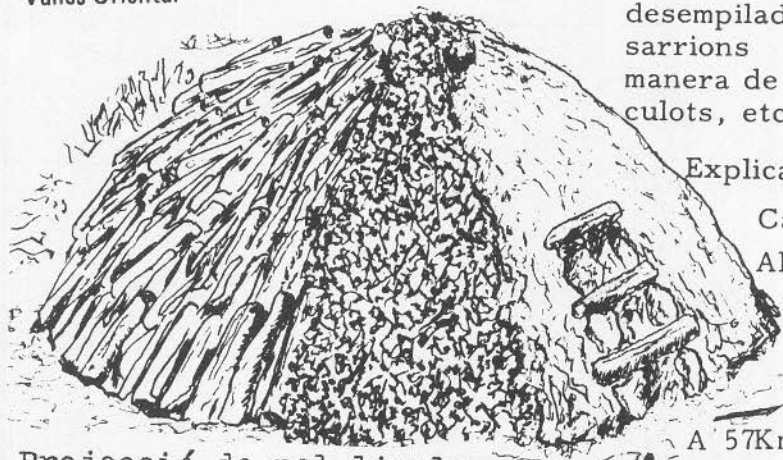
Vallés Oriental

Construcció d'una carbonera

Plaça
 manera d'empilar
 llenya per bitllar
 encendre la pila
 desempilada
 sarrions
 manera de pesar el carbó
 culots, etc.

Explicació del bosc

Castanyeredes,
 Alzinar, Pineda,
 Brucs, etc.

Projecció de pel·licula
 i diapositives. Tels. 8480297-8475006

A 57Km. de Barcelona.

ELS CARTELLS COM A EINA DIDÀCTICA

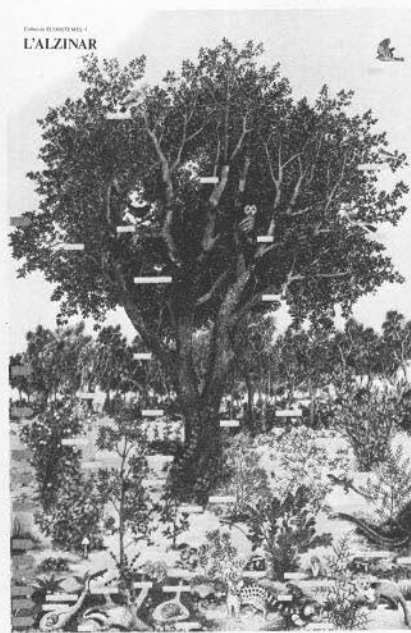
Presentació del material «Solstici»

Creiem que el grup i els materials que avui fem conèixer mereixen una breu nota de presentació que ajudi a comprendre i aprofundir la seva utilització. La meua col·laboració pedagògica i l'acord amb els principis de treball i convivència de Solstici m'han portat a viure i compartir apassionadament les seves realitzacions i projectes.

La composició bàsica del grup —que encara és un petit col·lectiu— és la d'un responsable d'edicions, biòlegs, professors de ciències, un dibuixant i militants ecologistes que coincideixen a actuar amb la idea de realitzar uns cartells d'ecosistemes o ambients naturals encara existents al nostre territori en un estat no gaire alterat per les activitats humanes al llarg del temps.

Amb aquest material es vol aconseguir, a més a més de la utilització escolar, que sigui assequible per a molta gent que viu apilada a les grans ciutats, sense una relació directa i joiosa amb els nostres ambients naturals, difondre almenys una imatge gràfica de qualitat d'aquests ambients, a vegades molt pròxims, que els estimuli a visitar-los i a conèixer-los. Perquè el que passa sovint és que es parla, any darrera any, a tots els mitjans de comunicació, del foc, als boscos, sense que mai s'hagin pogut observar i tenir informació directa del que s'està cremant i fent malbé.

La forma i la metodologia de treball s'orienta d'acord amb la realitat natural que es tria, comptant amb l'esperit de la nostra millor tradició naturalista i científica. Una tradició que en síntesi formulava tan clarament

el geògraf Pau Vila: les ciències de la natura i del paisatge i les que estudien la vida i el treball dels homes s'han de fer a peu i amb un gran esperit de ciutadania i, sempre que es pugui, interdisciplinàriament.

Després d'aquest preàmbul, creiem que el que pot interessar més els mestres i treballadors de l'educació i de la cultura, lectors de «Perspectiva Escolar», és la possible utilització pràctica d'aquest material naturalista, elaborat per Solstici.

El material editat fins ara en forma de cartells, que s'agrupen en la sèrie «Ecosistemes», és el següent:

- L'alzinar.
- La roureda.
- La fageda.
- L'ambient costaner.

Tots ells amb un fulletó d'informació complementària sobre els continguts de cada cartell.

- En projecte avançat, la pineda de pi negre i les aigües dolces.

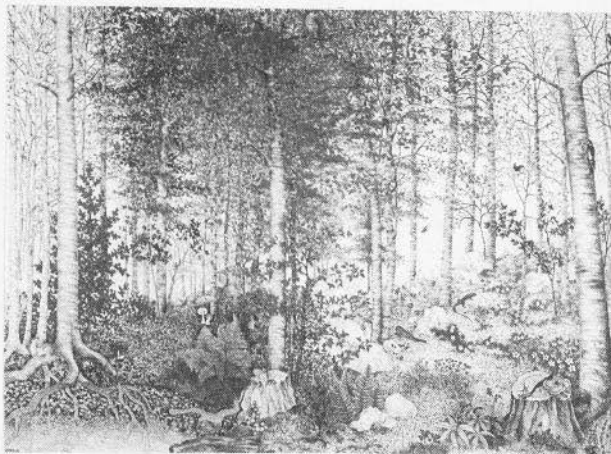
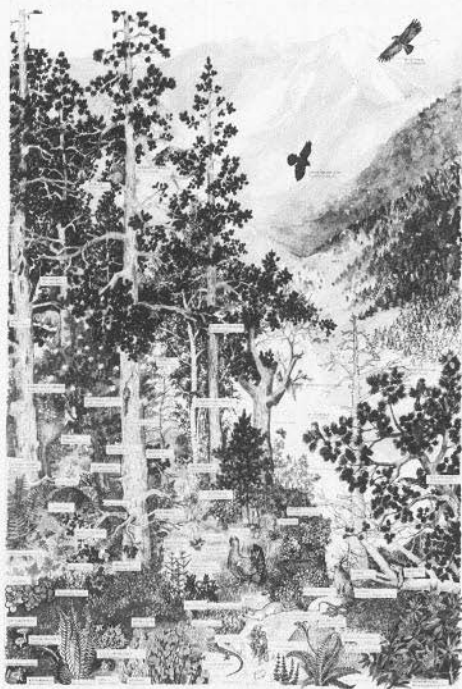
Penso que les característiques bàsiques dels cartells són la conjunció de la bellesa estètica, correcció científica i d'edició, amb la intenció de fer arribar amb la màxima intensitat i caliu l'emoció i el benestar, al mateix temps que una bona informació, que produeix la relació i contemplació de la natura.

Els cartells s'elaboren en equip en un treball de camp d'observació directa, pel que fa a la botànica. Quant a la fauna, no ha estat sempre possible aquesta observació directa. Els ambients naturals dels cartells s'han triat del territori català, seguint el model de distribució latitudinal, comptant que tota representació gràfica i plàstica de la realitat comporta sempre una simplificació i parcialització esquemàtica.

Segons l'ecosistema a representar, s'ha emprat la tècnica i els procediments que hom ha cregut més adequats comptant amb una intenció pedagògica.

Per exemple, a l'alzinar destaca un individu de l'espècie i s'hi situen de forma esquemàtica la flora i la fauna més corrent de tot un bosc d'alzines. En canvi, la roureda es representa en un ambient tardoral molt aproximat a la realitat estacional que hi trobarem si la visitem a la tardor.

No tenim prou referències encara sobre la utilització dels cartells i del material complementari a les classes per poder fer una valoració pedagògica general i profunda. Voldríem, però, d'acord amb el treball fet per alguns companys de diferents nivells escolars, fer-vos els següents suggeriments sobre la seva utilitat pedagògica:

A) La introducció a l'estudi del fet ecològic, amb qualsevol cartell de la sèrie.

B) Iniciació al treball d'inventari d'espècies de cada ambient natural.

C) També pot motivar a un estudi de geobotànica: és a dir, on podem trobar aquests ecosistemes representats als cartells.

D) Per als cicles més bàsics pot servir per realitzar un treball d'observació sobre el cartell i el vocabulari bàsic sobre el medi natural més pròxim, i de la noció del canvi estacional en el món vegetal.

E) La informació addicional de cada cartell permet complementar el que no pot ser-hi reflectit, de cara a la preparació o a la informació personal (de la classe per als mestres).

A títol d'exemple, detallem el que conté el fulletó de la roureda de roure martinenc:

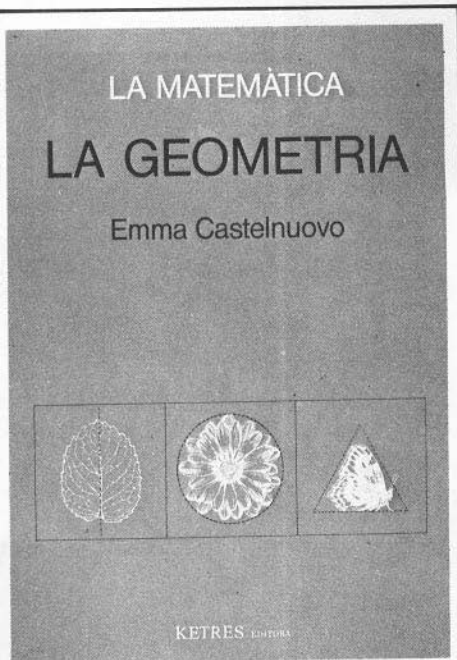
- Criteris de tria de la roureda.
- Quadre climàtic.
- Tipus de sòl.

Les rouredes:

- Roureda seca.
- Les rouredes subhúmidas.
- Les rouredes húmidas.
- La roureda de roure martinenc.
- Estrats d'aquesta roureda.
- Bolets.
- La fauna.
- Bibliografia i altres.*

Biel Dalmau

* Per a qualsevol tipus d'informació, o aclariment sobre la col·lecció i el material, adreceu-vos a G. H. Editors, Ruiz de Padrón, 93, 3r. 1a. 08026 Barcelona.

LA GEOMETRIA

Emma Castelnuovo

Presentació de l'edició catalana de **Periòdica Pura**

El llibre es preocupa d'incitar els alumnes, a través dels problemes motivats per una dinàmica concreta i de les diverses qüestions de la realitat en què vivim, a construir ells mateixos les matemàtiques amb l'ajut del professor. Jo estic segura que els mestres catalans no romandran indiferents davant d'aquest esperit tan «llatí» i s'adonaran que un ensenyament d'aquest tipus converteix les matemàtiques en una disciplina de les més engrescadores. (*Del Pròleg.*)

Hem pensat que la versió catalana de «La Geometria» ha de ser força important en el procés de recuperació que s'inicia. A l'escola, a la formació de mestres, a la biblioteca del mestre de matemàtica, serà un punt de referència, de vegades una font d'inspiració i, d'entrada, un bon gruix d'exercicis i experiències que poden sortir del llibre i prendre realitat a la classe per tal de començar ja ara mateix a fer geometria. (*De la Presentació.*)

21x29 cm, 348 pàgs., 662 il·lustracions a 1, 2 i 4 tintes.

KETRES EDITORA

Disputació 113-115, esc. esquerra, entl.

telèfons 253 36 00 i 253 36 09

Barcelona-15

noves
portes de
comunicació

els
diccionaris
de l'enciclopèdia

Anglès, francès, alemany,
japonès i llengua catalana.

En preparació:
Castellà, rus, portuguès, txec,
hongarès, italià, basc i gal·lec.

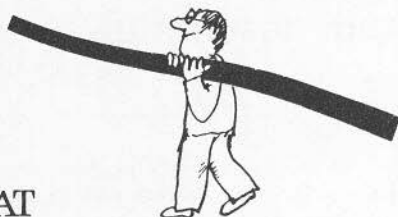
De venda a llibreries

NOVETAT

Desitjo rebre més informació
Nom _____
Adreça _____
Població _____
Telèfon _____

Enciclopèdia Catalana
Provença, 122
08037-Barcelona

21

ASSEMBLEA EXTRAORDINÀRIA DE L'ASSOCIACIÓ

El dia 21 de febrer es va celebrar una assemblea extraordinària de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, la qual va tractar els següents punts:

1. Aprovació dels estatuts de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, que s'ha de constituir a Lleida a les II Jornades dels MRP (28 de febrer, 1 i 2 de març). (Vegeu «Perspectiva Escolar» núm. 99 i 101.)

2. Debat i aprovació de les esmenes presentades pels altres moviments i per l'Escola d'Estiu de Barcelona al document base de l'Associació, «Escola Pública 1985», de cara

a la redacció definitiva del Document dels Moviments de Renovació Pedagògica sobre l'Escola Pública, a les mateixes jornades de Lleida. (Vegeu també l'esmentat núm. 101 de «Perspectiva Escolar».)

3. Aprovació de la proposta de celebrar una altra reunió extraordinària de l'assemblea per determinar els punts bàsics del que hauria de ser l'Educació per la pau a l'escola, decidir si l'Associació s'ha de pronunciar en qüestions que no són estrictament d'ensenyament i, segons el resultat d'aquest segon punt, definir la seva posició en el tema de l'OTAN.

PAS D'EGB ALS ESTUDIS DE BUP: Un estudi descriptiu*

Sense cap mena de dubtes, el canvi de l'ensenyança general bàsica als estudis de batxillerat és notori tant a nivell afectiu com acadèmic. Són diverses les publicacions que s'han centrat a oferir pautes d'un cicle educatiu o d'un altre (per exemple, Gosálbez, 1976, 1977, 1980). En concret, els joves que s'inicien en els estudis mitjans presenten una psicologia clarament específica, on, en paraules de Hayes i Hopson, «incorporen un realisme cada vegada més palès al judici de si mateixa i de llur futur professional» (1982, p. 18).

Sobre la base de la complexitat d'aquesta nova etapa vital i acadèmica que suposa l'entrada a 1r. de BUP, cal que hom assenyali de manera conseqüent que l'èxit o fracàs d'un alumne de batxillerat no dependrà exclusivament del seu nivell d'intel·ligència. Més aviat, el factor de motivació i actituds hi juga un paper destacat, si no superior (Pelechano, 1979). No fa gaire s'han realitzat treballs en els quals els hàbits, actituds i valors d'estudiants de Batxillerat han representat objectius claus d'investigació (Peiró, Del Barrio i Carpintero, 1983).

Parant esment en aquest conjunt de fets, els autors encetaren un estudi aproximatiu a les causes del fracàs escolar en 1r. de BUP i, més àmpliament, amb el propòsit de desvetllar indicadors precisos de desadaptació en l'inici d'aquest nivell educatiu.

Amb aquesta finalitat, el gabinet psicològic de l'Institut de Batxillerat Maria Enríquez de Gandia, recollint una idea generada per mitjà de contactes amb els psicòlegs dels col·legis nacionals i el Centre de Formació Professional d'aquesta mateixa ciutat, elaborà un qüestionari d'adaptació amb l'objectiu d'avaluar els factors de desajustaments anteriorment esmentats, el qual comptà amb l'aprovació dels professionals adés assenyals.

Ens sembla prudent d'analitzar la nostra comesa des de tres perspectives:

Una primera consistent en 20 ítems en els quals s'establia una comparació en termes de + = - entre EGB i BUP i amb això veure en quatre grans apartats les diferències existents entre ambdós nivells:

- Professorat, relació afectiva.
- Professorat, relació acadèmica.
- Companys.
- Motivació.
- Aprofitament.

La segona part fa referència a diverses qüestions connectades amb la primera, i que utilitzem per a aprofundir en els aspectes substancials del desenvolupament de 1r. de BUP i la seva incidència en el fracàs escolar:

- Tècniques pedagògiques.
- Tècniques d'estudi.
- Decalatge.
- Afectivitat.
- Responsabilitat.
- Motivació.
- Desconfiança en les pròpies possibilitats.
- Exigència.
- Tutories.

Amb l'objecte de complementar la informació de les dues parts anteriors, se'n realitzà una de tercera en la qual es preguntà a l'alumne quins són els factors més influents, segons el seu parer, en el fracàs escolar de 1r. de BUP. Tanmateix, els resultats d'aquest

* Article publicat a «Ulla. Revista d'història i cultura». Publicació del Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals Alfons el Vell, Ajuntament de Gandia, núm. 5 (estiu 1984), pàg. 68-75, La Safor (País Valencià).

apartat no els inclourem, ja que actuen merament a nivell il·lustratiu de les dues parts anteriors.

El qüestionari fou passat a tres grups de diürn elegits a l'atzar entre els onze grups de primer (95 qüestionaris). Tot i que també s'estudià un grup de primer nocturn, no inclouem les dades, car considerem que aquests

alumnes no són representatius de la població que accedeix a estudis mitjans provinent de 8è. d'EGB. Per tal d'evitar baixos de respostes, els qüestionaris eren anònims. A continuació passem a comentar els resultats. Inclouem en cada part una taula de dades percentuades distribuïdes per categories i un comentari d'aquestes.

PRIMERA PART TAULA DE DADES

	N.º = 95		
	+	=	-
1. Ambient agradable de companyonia	33,68	35,79	30,53
2. Nombre d'amics	54,74	24,21	21,05
3. Confiança amb els professors	15,79	24,21	60
4. Dificultat de fer nous amics	17,89	48,42	33,68
5. Preocupació del tutor pels alumnes	22,10	43,16	24,74
6. Interès que tens pels estudis	54,74	27,37	17,89
7. Duresa dels professors	74,74	15,79	9,47
8. Exigència dels professors	88,42	7,37	4,21
9. Comprensió de les explicacions	18,95	43,16	37,89
10. Deure que et deixes per fer	22,10	40	37,89
11. Faig preguntes als professors	18,95	45,26	35,79
12. Els professors es preocupen per la marxa de l'alumne en les assignatures	28,42	45,26	26,32
13. Els professors dominen llur assignatura	57,89	34,74	7,37
14. Atenció que preste a les classes	49,47	35,79	14,74
15. Comportament de la classe	33,68	49,47	16,84
16. Quantitat de treball per a casa	84,21	11,58	4,21
17. Nivell intel·lectual de la classe	36,84	30,53	32,63
18. Nivell de control i disciplina	40	29,47	30,53
19. Les teves qualificacions	9,47	20	70,53
20. Esforç dedicat	57,89	24,21	17,89

COMENTARI A LA PRIMERA PART

Com apuntàvem a la introducció, els 20 ítems de la primera part els hem distribuït per a la seva millor anàlisi en quatre apartats:

1. Professorat

Hem dividit aquesta categoria en dues vessants:

a) *Relació afectiva*: ítems 3, 11, 12 i 18.

Hom pot pensar que l'entrada en BUP suposa una pèrdua, si més no parcial, de la relació empàtica entre alumne-professor en benefici d'una més gran prominència de l'exigència acadèmica. Això es veu confirmat per les dades, en les quals s'observa una disminució respecte a EGB de la confiança en el professor (60 % en la categoria de —), l'espontaneïtat a l'hora de fer preguntes (35,76 % en — front a 18,95 en +) i un augment en el nivell de control i disciplina percebut per l'alumne (40 % en + front a 30,53 % en —). No s'observen modificacions substancials en l'ítem 12 (preocupació del professor per la marxa de l'alumne en les assignatures).

b) *Relació acadèmica*: ítems 7, 8, 13 i 16.

S'hi adverteix la supremacia del rol acadèmic tal i com ho veu l'alumne. Així, el pro-

fessor és qualificat com a molt més dur (74,74 % en la categoria de +), exigent (88,42 % en +) i sollicitant més quantitat de treball per a casa (84,21 % en +); però al mateix temps, més competent en la seva assignatura que no pas els professors d'EGB (57,89 % en +).

2. Companys: ítems 1, 2 i 4

És lògic de suposar que els joves en edat de cursar 1r. de BUP van establir relacions més sòlides en les quals, tot i que no hi ha diferències notables pel que respecta a l'ambient de companyonia a l'aula, sí manifesten menys dificultats a l'hora de fer nous amics (33,68 % en — front a 17,89 % en +) i, doncs, tenir-ne més (54,74 % en +).

La més gran estima que es presenta ara per a la colla de joves és una de les primeres baules en les quals es basarà la independència del jove, que, necessàriament, ha de veure's afavorida també per aquest tarannà més rigorós del professor.

3. Motivació: ítems 6, 10, 14, 15, 17 i 20

4. Aprofitament: ítems 9 i 19

La categoria motivacional necessita, per a

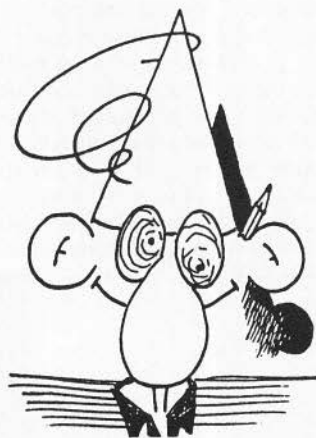
una anàlisi més cabal, la informació que ens forneix la categoria d'aprofitament. Sembla evident, segons el que manifestaren els mateixos joves, que es produeix un esforç més gran en l'alumnat (58,89 % en la categoria de +); més concret, els percentatges indiquen un interès més gran pels estudis (54,74 % en +), menys tasca inacabada (37,89 en — front a 22,10 % en + i més gran atenció en l'aula (49,47 % en + front a 14,74 en —).

Malauradament, aquesta inversió intel·lectual més gran no es veu corresposta en el terreny dels aprofitaments. Els percentatges ací són altament reveladors: la comprensió de les explicacions és inferior (37,89 % en — front a 18,95 % en +), així com en les qualificacions en conjunt (70,53 % en la categoria de —).

No sembla que els alumnes se sentin acomplexats pel nivell d'intel·ligència de la classe (pràcticament igual que en EGB).

L'explicació d'aquests resultats pot tenir diversos significats, des d'haver distorsionat les respostes (més esforç en BUP) per a justificar-se dels mals resultats (del tipus «he fet tant com he pogut»), tot i el desavantatge que suposa no dominar unes adequades tècniques d'estudi, la qual cosa dificulta con-

siderablement l'aprenentatge en BUP, passant per una possible falta de conscienciació del que significa començar estudis de BUP amb la consegüent excessiva confiança en les pròpies possibilitats.*

* Com hom pot comprovar, no incloem el comentari dels resultats de l'ítem 5è., ja que han estat molt dispersos en els tres grups analitzats i no podem generalitzar la mitjana d'actuació de tres tutors als altres tutors de primer. Per tant, és preferible no tenir en compte aquesta dada.

SEGONA PART TAULA DE DADES

	N.º = 95		
	SI	NO	?
(19) M'agradaria que els professors expliquessin més a poc a poc	71,58	11,58	16,84
(21) Els professors en BUP donen per sabudes les tècniques d'estudi	75,53	13,83	10,64
(23) Enguany perdem menys el temps en classe que l'any passat	60,64	27,66	11,70
(24) Els professors en BUP no saben explicar	14,89	61,70	23,40
(25) Els llibres de text de 1r. són generalment clars i interessants	31,91	35,11	32,98
(28) Si els professors arribessin a l'acord de posar deures per a casa en una quantitat moderada cadascú d'ells, tot aniria millor	85,11	7,45	7,45
(31) Si els professors ens motivessin més, crec que suspendrien més poca gent	61,70	15,96	22,34
(32) M'agradaria que els professors, a més d'ensenyar llur assignatura, ens diguessin com cal que l'estudiem	94,68	0	5,32

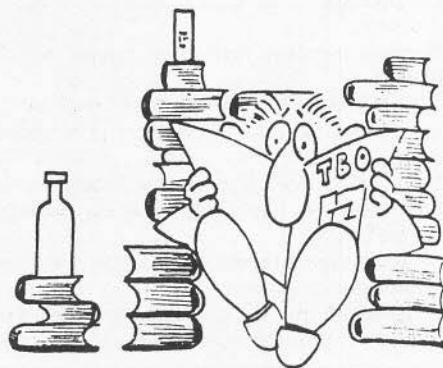
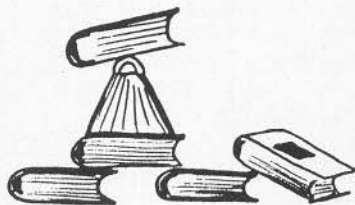

TÈCNiques D'ESTUDI

	N.º = 95		
	SI	NO	?
(3) Crec que els qui suspenen ho fan més per falta de saber estudiar que per manca de intel·ligència	78,95	11,58	9,47
(6) En EGB m'obligaven a fer esquemes i resums	40	54,74	5,26
(16) En BUP cal fer resums i esquemes, per no en sé fer	37,89	51,68	8,42
(13) En EGB ens iniciaren a prendre apunts	34,74	53,68	11,58
(17) Els professors en BUP ens ensenyen a estudiar	35,79	41,05	23,16
(30) Amb tota certesa, si anem curts de temps és perquè no sabem distribuir-nos bé els horaris d'estudi	59,57	26,60	13,83
(34) Crec que m'aniria millor si m'haguessin ensenyat en el col·legi a estudiar d'una altra manera	65,96	15,96	18,08

DECALATGE

	N.º = 95		
	SI	NO	?
(8) En EGB em van parlar dels canvis amb què m'enfrontaria en BUP	83,16	13,68	3,16
(12) En arribar a l'Institut m'he sorprès de veure que ens exigien coses que en EGB no ens havien ensenyat	57,89	32,63	9,47
(22) Penso que després d'uns mesos és fàcil d'adaptar-se a la marxa de les classes de l'Institut	72,76	20,21	17,02
(26) Crec que en el col·legi em preparen bé per a començar el BUP	29,79	54,26	15,96
(29) Crec que exagera la gent que pensa que el canvi d'EGB a BUP és molt gran	22,34	73,40	4,26
(38) En el primer trimestre de curs ens confiarem que les coses serien més fàcils del que en realitat són	64,89	22,34	12,76
(43) Els alumnes confiàvem que ací tot seria igual de fàcil	25,26	66,32	8,42

AFECTIVITAT

	N.º = 95		
	SI	NO	?
(5) De vegades em sento un número en lloc d'una persona en aquest institut	36,84	50,53	12,63
(15) L'institut m'agrada perquè ací gairebé ningú no et coneix .	10,53	78,95	10,53
(20) Em sentiria molt més bé en un institut més petit en el qual ens coneguérem quasi tots	44,68	34,04	21,28
(33) L'institut m'ha defraudat	39,36	43,62	17,02
(36) M'agradaria que els professors es preocupessin també una mica per conèixer-nos com a persones	90,42	3,19	6,38
(41) Els professors en EGB són més comprensius	55,79	21,05	23,16

RESPONSABILITAT

	N.º = 95		
	SI	NO	?
(18) En EGB els professors estaven més a sobre d'u, ací has de ser tu qui es preocupa i es responsabilitza	74,74	16,84	8,42
(27) En EGB ens ho donaven tot molt elaborat i no ens ensenyaren a responsabilitzar-nos	46,81	28,30	14,89
(37) Crec que en EGB ens exigien talment fórem nens i ací ens exigeixen com a persones adultes	64,80	20,21	14,89
(39) Tal vegada l'excés de llibertat fa que molta gent es despisti i no treballi com li cal fer-ho	53,19	30,85	15,96
(44) Els alumnes no ens acostumem a tenir més responsabilitat en els nostres estudis	54,74	29,47	15,79

MOTIVACIÓ

	N.º = 95		
	SI	NO	?
(2) Crec que ara m'aniria millor si en EGB m'haguessin ensenyat a esforçar-me més	73,68	17,89	8,42
(11) Suposo que el fet de tenir estudis és quelcom important, però existeixen coses més importants per a mi ara mateix	32,63	55,79	11,58
(35) Crec que el principal problema de la gent que suspèn és que no té ganes d'estudiar	54,26	31,91	13,83

DESCONFIANÇA EN LES PRÒPIES POSSIBILITATS

	SI	N.º = 95	
		NO	?
(4) De vegades em penedeixo de no haver estudiat FP . . .	25,26	66,32	8,42
(7) Els meus pares desitgen que finalitzi BUP, però jo crec que no podré aprovar-lo perquè m'exigeixen més del que jo puc donar	44,21	43,16	12,63
(10) Si m'haguessin informat millor no hauria fet BUP	18,95	68,42	12,63

EXIGÈNCIA

	SI	N.º = 95	
		NO	?
(14) Crec que en BUP s'exigeix als alumnes més del que poden donar de si	44,21	33,68	22,10
(42) Els professors en BUP exigeixen amb desmesura	47,37	27,37	25,26

TUTORIA

	SI	N.º = 95	
		NO	?
(40) Seria molt convenient que disposéssim d'una o dues hores a la setmana en les quals, acompanyats del nostre tutor, realitzéssim activitats destinades a conèixer-nos millor i exposar els nostres problemes	83,26	7,37	9,47

COMENTARI A LA SEGONA PART

Aquests ítems fan referència a nou variables fonamentals en la vida de l'alumne de 1r. de BUP. Les tres variants de contestació: sí, no i interrogació, són utilitzades per l'alumne per tal de mostrar el seu acord, desacord o indecisió sobre l'afirmació formulada en l'ítem.

Tècniques pedagògiques

Corresponent amb el poc aprofitament que apareix en 1r. de BUP, els alumnes troben importants deficiències en la labor pedagògica del professorat. Aquestes no es referei-

xen al domini de la matèria per part del docent (61,70 % opinen que no és cert que els professors en BUP no sàpiguem explicar), ni a una pèrdua de temps en l'aula (60,64 % pensen que enguany es perd menys temps en classe que no pas l'any passat); més aviat s'apunta a la forma en què es transmeten els coneixements als alumnes. Així, aquests desitjarien que el professor expliqués més lentament (71,58 %), que no donessin per sabudes les tècniques d'estudi (75,53 %), que es possessin d'acord a l'hora de posar els deures (85,11 %), i que intentessin de motivar més els alumnes.

No cal dir que és fàcil suposar que l'alumne haurà descarregat bona part de la seva responsabilitat en l'acció pedagògica del pro-

fessor. Però és bo de considerar aquestes opinions ja que, com més endavant veurem (vegeu l'apartat de Motivació), l'alumne és especialment dur amb si mateix en l'adjudicació de culpa.

Tècniques d'estudi

Els alumnes de 1r. de BUP avaluen com molt important el domini de les tècniques d'estudi. Especial interès té de ressenyar la seva deficient distribució de les hores d'estudi (59,57 % reconeixen que si van ofegats de temps és perquè no saben distribuir-se bé els horaris d'estudi), i el fet que bona part d'ells manquen de les habilitats necessàries per a un millor aprofitament de l'estudi (78,95). Malgrat que prop d'un 40 % manifesta saber fer esquemes, aquests resultats ens reafirmen en la idea que cal una acció conjunta del gabinet i el professor a l'hora d'exigir que els alumnes realitzin llur tasca d'una manera pedagògicament escaient.

Això de banda, tampoc no podem oblidar que pot aparèixer ací un component d'autoexculpació pel qual resulta més gratificant d'adjudicar a deficiències de mètode les males qualificacions, que no pas a la manca de motivació i d'esforç.

Decalatge

Sota aquest terme hem inclòs aquells ítems que intentaven mesurar l'impacte sobre l'alumne del pas de l'EGB al BUP. Els resultats són veritablement interessants.

Per una part, els nois mencionen que en EGB se'ls informà sobre els canvis que suposava el pas a BUP (83,16 %), la qual cosa no els impedeix de sorprendre's en relació a una sèrie de coneixements impartits en BUP que pressuposen un domini de determinades matèries en EGB (57,89 % manifesten sorpresa, davant de 32,63 % que no), cosa que resta patentitzada en declarar que en l'EGB no se'ls preparà suficientment per a començar el BUP (54,26 % pensen que no se'ls preparà bé, mentre que 29,79 % opinen a l'inrevés).

Un altre resultat paradoxal consisteix en el fet que, mentre els xicotets manifesten conèixer l'augment de dificultat que comporta el BUP (66,32 % neguen haver confiat que

ací tot seria igual de fàcil que en l'EGB), tot plegat no els evità de confiar-se en el primer trimestre amb la consegüent rêmora que això suposa per a la resta del curs acadèmic (64,89 % dels alumnes es confiaren durant el primer trimestre pensant que les coses serien més fàcils que no pas ho són en realitat). Això no sembla que calgui deure-ho a una falta d'adaptació a l'institut (72,76 % pensen que després d'uns mesos és fàcil d'adaptar-se a la marxa de les classes de l'institut).

En conclusió, sembla que si bé en EGB se'ls informà del canvi que anaven a experimentar, no sembla que aquesta informació hagi estat adequada o l'hagin tinguda en compte a l'hora de començar llurs estudis de BUP.

En aquest apartat tornem a trobar aquesta major distància que s'estableix entre alumne-professor, que ja mencionàvem en la primera part. Així, més d'un 90 % troba en falta un apropament personal del professor, a l'hora que prop d'un 56 % qualifica els professors d'EGB, com a més comprensius, davant d'un 21 % que no ho creu així. Destaca també el fet que un 40 % indica que l'institut els ha defraudat, tot i que no hi poden concloure si aquesta decepció es deu a aquesta manca de relació o a aquest baix nivell d'aprofitament que l'alumne ha obtingut al llarg d'aquest curs escolar.

Responsabilitat

Apareix molt clar en aquesta categoria la comprensió per part de l'alumne d'un més gran aportament de responsabilitat personal en la tasca acadèmica, la qual cosa, tanmateix, no els impedeix de reconèixer que no hi han estat convenientment preparats (vegeu els percentatges dels ítems, 18, 27, 37 en la categoria de Responsabilitat de la taula de dades adjunta). En aquest punt l'entrenament en l'EGB sembla ser clarament deficient: els professors en EGB no incidien en la tasca autogestora de l'alumne, tractant-los com a «nens» i impeding-los d'obtenir un grau d'autonomia que en BUP és trobat a faltar.

Pot derivar-se del que abans s'ha dit, que quan en BUP se'ls exigeix una voluntat personal diària per a seguir adequadament els estudis, el noi no tan subjectat a la dinàmica diària de la classe com en EGB utilitza la seva

més gran autonomia en un sentit no favorable al rendiment acadèmic (53,26 % pensa que l'excés de llibertat fa que molta gent es despisti i no treballi com pot fer-ho).

Motivació

En connexió amb l'apartat anterior, aquí es torna a insistir en la mancança d'esforç característic en els estudis d'EGB (un 73,68 % es lamenta que en EGB no els haguessin ensenyat a esforçar-se més). Això de banda, un percentatge important d'alumnes (54,26 %) reconeix que la falta de ganes d'estudiar és el factor més destacat a l'hora de justificar el suspens.

Desconfiança en les pròpies possibilitats

Els resultats aquí són especialment alarmants: un 25 % se'n penedeix de vegades de no haver fet FP en lloc de BUP, dels quals prop d'un 18 % asseguren categòricament que, d'haver estat millor informats, no haurien cursat BUP.

La desconfiança en les pròpies possibilitats resulta també molt elevada, ja que prop del 45 % es troba incapacitat per a acabar el Batxillerat, per causa del nivell d'exigència en aquesta etapa de l'ensenyament.

Exigència

Efectivament, prop d'un 50 % entén que l'exigència és superior a la capacitat de l'alumne, cosa que no deu fer-nos oblidar que més d'un 50 % afirmava que la causa fonamental dels suspensos era la manca d'estudi.

Resulta complex d'arribar a esbrinar per aquests resultats si per una banda els mateixos nois que s'autocriticaven com a baixos de motivació per a l'estudi denunciaven també una exigència superior a les seves possibilitats, o si ambdues respostes pertanyen a dos grups diferents de l'alumnat.

En fi, una interpretació més abstracta podia apuntar al fet que aquesta excessiva exigència interpretada pels alumnes actuava com a efecte desmotivador per a l'alumne.

Tutoria

Com era d'esperar, un alt percentatge d'alumnes (83,26 %) considera que és convenient disposar d'un temps fix a la setmana d'activitats tutorialis per a exposar llurs problemes i conèixer-se tots millor. Sens dubte és en la persona del tutor de 1r. on recau la funció primordial d'esmortir el pas a l'Ensenyament Mitjà i seria interessant de contemplar aquesta possibilitat de cara a aconseguir una millor adaptació dels nous alumnes a l'institut.

Conclusions

En relació a la *primera part*, apareixen de manera clara dos eixos que en bona mesura podrien condensar allò que és fonamental de l'aspecte interpretatiu de les dades: primer, l'ingrés en BUP suposa un augment de l'exigència acadèmica; segon, els alumnes d'aquest nivell acadèmic s'esforcen i treballen més del que ho feien en l'EGB.

Ara bé, aquests dos elements, que en termes amplis podríem considerar-los com a positius, porten amb ells mateixos, tanmateix, uns altres fets que són clarament preocupants. Així, per una part, la major exigència del Batxillerat porta aparellada la pèrdua de la relació empàtica entre l'alumne i el professor, de tal manera que el preu del rigor en l'ensenyament ha de pagar-se amb un més gran distanciament entre els actors del procés educatiu. No endebades el professor ara és avaluat com a més competent, però també menys «amic».

Per una altra banda, aquest més gran interès assenyalat pels nois no es correspon, malauradament, amb un augment de la comprensió ni amb una millora en les qualificacions acadèmiques obtingudes. En BUP, doncs, es comprèn i s'aprova menys que en EGB. Ací, al nostre parer, el problema no rau en un sol sentit o en un únic punt. Precisament la part segona fou assenyalada per tractar d'aprofundir en algunes de les possibles causes que justificaren el fracàs dels alumnes en llurs estudis mitjans.

En efecte, en les distintes categories de la *segona part* del qüestionari apareixen indicadors de màxim interès. Podem resumir-lo

actualitat

dient que el fracàs en BUP és motivat per (i sense que els números suposin cap jerarquia):

1. Una deficient tècnica pedagògica per part dels professors: expliquen amb molta rapidesa, donen per sabudes les tècniques d'estudi, no es posen d'acord a l'hora de posar els deures, no motiven l'alumne.
2. Un deficient mètode de treball per part dels alumnes.
3. Un decalatge entre allò que s'ensenya en EGB i allò que es demana en BUP.
4. Una excessiva confiança dels alumnes durant el primer trimestre, tot i comptar amb informació suficient sobre l'exigència del nou cicle educatiu.
5. Una manca d'apropament personal del professor cap a l'alumne.
6. Una falta de responsabilitat per part de l'alumne a l'hora d'usar de manera positiva la més gran autonomia de la qual gaudeix en el centre de Batxillerat.

Vicent Garrido Genovès
Anna Domènech Almendros

(Membres del Gabinet psicopedagògic
de l'I. B. Maria Enríquez)

Col·lecció **VENTALL**

5

Xavier Martín Vide

PLUGES I INUNDACIONS A LA MEDITERRÀNIA

KETRES EDITORA

Col·lecció **VENTALL**

PLUGES I INUNDACIONS A LA MEDITERRÀNIA

per *Xavier Martín Vide*

Il·lustracions de *Josep Nuet*

Aquesta obra tracta de manera rigorosa i ordenada les precipitacions abundoses de les zones litorals i les seves conseqüències en la dinàmica dels rius i torrents. Els professors i mestres hi trobaran un cos ordenat de continguts que molt sovint hauran d'utilitzar en les classes per comentar esdeveniments ben freqüents i propers.

Format: 12,5 × 19,5 cm

132 pàgines, 35 il·lustracions

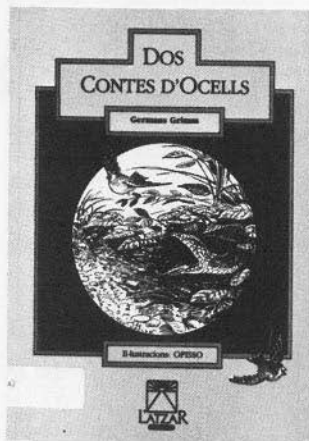
10 mapes

Glossari i Bibliografia

KETRES EDITORA

Diputació, 113. 08015 BARCELONA

GRIMM, Germans, **Dos contes d'ocells**, il. Opisso, Ed. l'Atzar, Barcelona 1984 (Lectures d'estudiant, 24).

Els germans Grimm ens presenten dues històries d'ocells: l'una ens mostra les aventures que passa un ocell tot descobrint el seu entorn; l'altra —que és més fantàstica— ens fa conèixer la història d'un príncep que per ordre del senyor rei va a buscar l'ocell d'or que cada matí agafava una poma de l'arbre de sa majestat. Les descripcions són molt boniques, amb un llenguatge senzill capaç de crear situacions poètiques. Les paraules que podrien ser difícils de comprendre estan en cursiva i, al darrera, en un petit diccionari se n'explica el significat.

Gairebé a cada pàgina hi ha una il·lustració en blanc i negre. Estèticament és bonic. (A patir dels 8 anys.)

Alba Soler i Fargas

GRIMM, Jacob i Wilhelm, **L'ocatera**, il. Paul Perret, Barcelona, Barcelona 1985. (Compare Gat.)

Durant el viatge que una princesa fa per anar a la cort del seu promès, la serventa malvada que l'acompanya l'obliga a bescanviar els vestits, la substitueix i la fa enviar a guardar les oques. Però gràcies a «Falada», el cavall parlant de la princesa, el subterfugi és descobert.

Tant pel llenguatge acurat i poètic emprat en la versió catalana per Albert Jané, com per les il·lustracions de colors suaus, força boniques en els detalls arquitectònics, però que tenen la singularitat de presentar cares caricaturals i rígides més pròpies de la literatura dels còmics, no aconsellem la lectura d'aquest conte abans dels 10 anys.

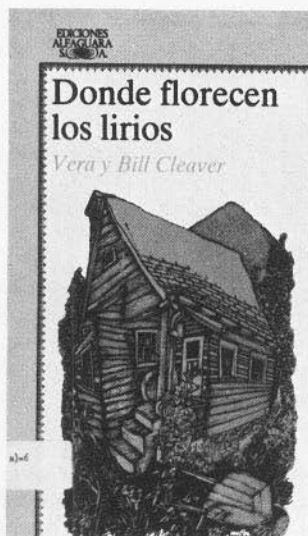
Françoise Samuel-Lajeunesse

ALONSO, Fernando, **Un castillo de arena**, il. Tino Gatagan, Miñón, Valladolid 1983. (Col. La pompa de jabón.)

Es tracta d'un relat poètic del naixement d'un llibre. A través dels dos protagonistes, Ada i Miquel, l'autor ens fa viatjar per la història del llibre amb el seu laboriós trajecte des que surt de les mans de l'autor fins que arriba al lector.

Tota l'explicació s'envolta d'un gran aire poètic i ens fa entrar, amb gràcia i un llenguatge entenedor, al món de l'edició dels llibres, amb les seves alegries i les seves penes. (A partir dels 10 anys.)

Isidre Nosas

CLEAVER, Vera i Bill, **Donde florecen los lirios**, Alfaguara, Madrid 1985. (Col. Juvenil Alfaguara.)

La vida a les muntanyes Apalatxes. Una pobre família de muntanyencs lluiten allí per sobreviure. El pare, home bonadós, honrat i digne però de poca empena mor, i abans traspasa a la seva filla Mary Call, de catorze anys, la responsabilitat de tirar endavant els germanets. La nena ho assumeix treient forces del seu ardit temperament i enfrontant-se amb tota mena d'adversitats, especialment amb el propietari de la petita finca on malviuen, home sorrut i explotador, el qual està enamorat de la germana gran que és una mica curta de gambals.

El pare i Mary Call no volen que s'hi casi, car els fa por que no se n'aprofiti.

Un cop mort el pare, l'enterren sense que el poble en sàpiga res, ja que els fills vo-

len continuar units i no que els enviïn a l'orfanat. Llavors la nena desplega tot l'enginy i esforç de què és capaç i més per trobar mitjans de viure. Finalment pensa a fer herbolaris, car sap que està molt ben pagat i aquelles muntanyes n'estan plenes, tot i que vol molta feina el fer-ho i progressar en tots els aspectes.

La novel·la és interessant, ben escrita, amb una gran contenció i d'una gran qualitat humana, els personatges tenen molta força i caràcter. L'ambient feréstec i alhora meravellós de la muntanya és molt ben descrit.

Una gran lliçó de moral davant la vida i sobretot posada en boca i fets d'una persona de catorze anys i que infoncoratge i admiració al lector, valors últimament poc freqüents en la literatura juvenil. (13 anys.)

M. E. Valeri

GRÜN, Max von der, **Los cocodrilos del barrio**, Alfaguara, Madrid 1984. (Col. Juvenil Alfaguara.)

El llibre ens parla d'una colla de nois alemanys, entre ells un paralític, que casualment descobreixen una banda de lladres i el seu cau. Després de passar moltes peripècies i de fer moltes investigacions, descobreixen els lladres i els fan enxampar per la policia dels de la colla.

Dins la història es presenten els problemes d'un noi paralític i com, oblidant el defecte vistós, tots són iguals i cadascú pot aportar alguna cosa bona a la colla.

Llibre interessant, àgil i amb escenes de molta acció, que dins de la seva senzillesa, dona bo de llegir. (Aa partir dels 11 anys.)

Isidre Nosas

JOYCE, James, **El gato y el diablo**, il. R. Blachon, Altea, Madrid 1985. (Col. Benjamín.)

L'any 1936 James Joyce escriví, des de Beaugency, una carta al seu fill en la qual li explicava la llegenda del pont de la ciutat construït pel diable en bescanvi d'una ànima. Llegenda com la del pont de Martorell i de molts altres ponts del món.

Les il·lustracions són admirables, tant pels colors com per les reproduccions de l'arquitectura i la indumentària de l'època del Renaixement.

Els nens, a partir de 9 anys, fruïran d'aquesta lectura.

Françoise Samuel-Lajeunesse

KURTZ, Carmen, **Brun**, Ed. Noguer, Barcelona 1985 (Col. Mundo Mágico.)

Es tracta de la història d'un ós que ha après a parlar ajudat per un guarda forestal, que el recull de petit.

Més tard, mort el primer benefactor, passarà a mans d'un vell capità marí.

Per una banda l'ós sent nostàlgia de tornar a les muntanyes, trobar una óssa i formar família, però també sent una forta afecció pels éssers humans que l'han salvat i dels quals s'ha fet amic.

L'ós ha de viure d'amagat només conegut dels seus amics. Arriba un moment que s'organitza la seva cacera i l'ós,aju-

dat dels seus amics, decideix tornar a les muntanyes.

Llibre que respira simpatia envers els animals, en què no falta l'humor i pinzellades d'humanitat que envolcallen la història i personatges en una agradable atmosfera. Les il·lustracions, adequades al text.

Sadurní Tudela

NIKLY, Michelle, **El ciruelo**, il. Michelle Nifly, Altea, Madrid 1985. (Col. Altea Benjamín.)

A l'emperador del Japó se li asseca una prunera del jardí. La tristor que sent fa que la cort es preocupi i enviïn missatgers per tot el país a buscar un altre arbre que s'hi assembla.

El troben en el jardí d'una família i el trasplanten al de l'emperador, però aquest comprendrà que per arreglar l'harmonia del seu jardí ha trencat la d'un altre i la vida d'una família.

Entén que ha d'acceptar la mort del seu arbre, torna la prunera i vol que la seva història sigui escrita com a exemple.

Il·lustracions d'estil japonès molt maques. (10 anys.)

Serafina Lavín

WATT, Sofia, **Básic para niños**, Paraninfo, Madrid 1984.

Llibre per introduir els nens en el bàsic. El sistema que adopta és anar explicant cadascuna de les veus que indica un pas en el coneixement de l'ús de l'ordinador i fer-les cada vegada i progressivament més complicades. Junt amb les explicacions per al noi hi ha les de l'adult perquè pugui ajudar a fer-li entendre.

Amb tot, un noi de 12 o 13 anys pot aventurar-se tot sol (si té un miniordinador) a posar a la pràctica les indicacions del llibre, ja que són força clares. (Per a 11 anys amb adults.)

M. Fonoll

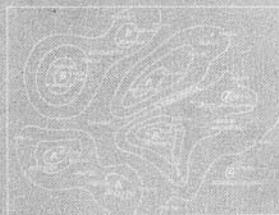

Colección **AMPLIA**

2

Javier Martín Vide

INTERPRETACIÓN
DE LOS
MAPAS DEL TIEMPO

KETRES EDITORA

Colección **AMPLIA**

INTERPRETACIÓN DE MAPAS
DEL TIEMPO

por *Javier Martín Vide*

Un breve resumen de climatología sinóptica abre paso al comentario de 54 mapas del tiempo. De forma sencilla y esquemática se introduce al lector en los conceptos básicos de la Meteorología.

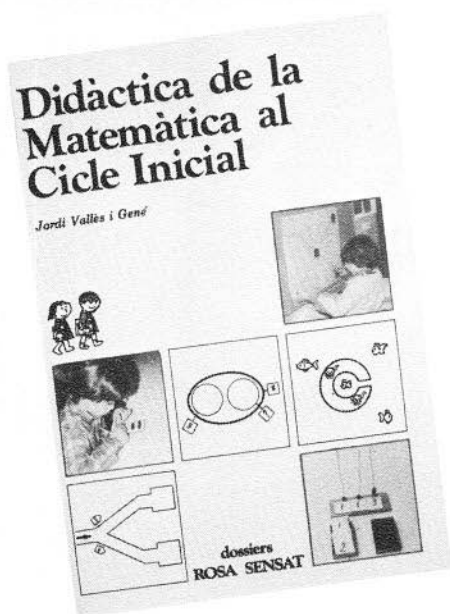
Formato: 12,5 x 19,5 cm
148 páginas, 54 mapas meteorológicos,
y 26 esquemas.

KETRES EDITORA

Diputació, 113. 08015 BARCELONA

NOVETATS

Amb aquest Dossier es pretén donar una informació suficient que faciliti al mestre de Cicle Inicial un enfocament de la matemàtica que compregui tots els seus aspectes i, en cadascun d'ells, una orientació didàctica i unes activitats suggerides entorn d'una metodologia adequada en aquest cicle.

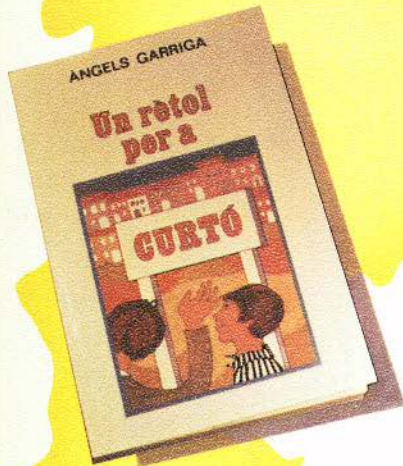
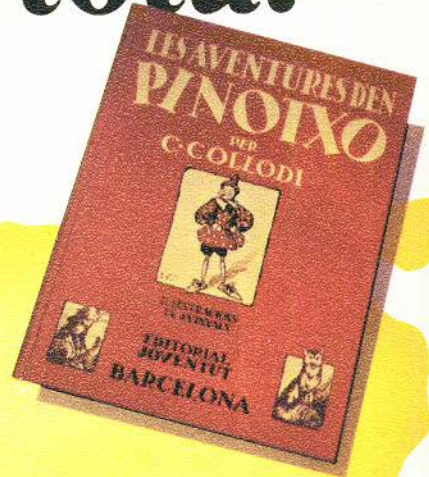
Observar és un hàbit que l'educador ha d'adquirir. Suposa una actitud, un reconeixement de la diversitat i la variabilitat dels alumnes. Comporta l'acceptació que educar és adequar els objectius i els projectes a la realitat de cada alumne.

**DOSSIERS
ROSA SENSAT**

Còrsega, 271 pral. - 08008 Barcelona
Tel.: 237 07 01

Literatura Infantil, la tenim tota.

ABACUS
servei a l'ensenyament